

SBÍRKA ZÁKONŮ

ČESKÁ REPUBLIKA

Částka 180

Rozeslána dne 29. prosince 2005

Cena Kč 28,50

O B S A H:

530. Zákon, kterým se mění zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 362/2003 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů
531. Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2005, vyhlášený dne 20. prosince 2005, ve věci návrhu na zrušení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a ustanovení čl. VI části třetí zákona č. 253/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 253/2001 Sb., a některé další zákony
-

530

ZÁKON

ze dne 30. listopadu 2005,

kterým se mění zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 362/2003 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

Čl. I

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění zákona č. 186/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 586/2004 Sb., zákona č. 626/2004 Sb., zákona č. 169/2005 Sb., zákona č. 253/2005 Sb. a zákona č. 413/2005 Sb., se mění takto:

1. § 2 až 4 včetně nadpisů a poznámek pod čarou č. 1 až 4 znějí:

„§ 2

Pravomoc jednat a rozhodovat ve věcech služebního poměru

(1) Ve věcech služebního poměru příslušníků jedná a rozhoduje jménem státu ředitel bezpečnostního sboru, není-li dále stanoveno jinak. V rozsahu jím stanoveném jedná a rozhoduje též vedoucí organizační části bezpečnostního sboru¹⁾.

(2) Ve věcech služebního poměru ředitele bezpečnostního sboru jedná a rozhoduje jménem státu ministr, jemuž je ředitel bezpečnostního sboru odpovědný za činnost bezpečnostního sboru nebo z výkonu funkce podle zvláštního právního předpisu²⁾, a ve věcech služebního poměru ředitele Bezpečnostní informační služby jedná a rozhoduje vládou určený člen vlády, nestanoví-li zvláštní právní předpis³⁾ jinak (dále jen „nadřízený ředitel bezpečnostního sboru“).

(3) Ve věcech služebního poměru příslušníků zařazených ve škole nebo školském zařízení (dále jen „škola“), které nejsou organizační částí bezpečnostního sboru, jedná a rozhoduje nadřízený ředitel bezpečnostního sboru. V rozsahu jím stanoveném může ve věcech služebního poměru příslušníků zařazených ve škole jednat a rozhodovat ředitel školy.

(4) Ve věcech služebního poměru příslušníků Policie České republiky povolaných k plnění úkolů v Ministerstvu vnitra (dále jen „ministerstvo“)⁴⁾ a příslušníků zařazených v Policejní akademii České republiky (dále jen „policejní akademie“) jedná a rozhoduje ministr vnitra. V rozsahu jím stanoveném může ve věcech služebního poměru příslušníků povolaných k plnění úkolů v ministerstvu jednat a rozhodovat vedoucí organizační části ministerstva a ve věcech služebního poměru příslušníků zařazených v policejní akademii rektor policejní akademie.

(5) Ministr vnitra, ministr financí a ministr spravedlnosti mohou na žádost ředitele bezpečnostního sboru pověřit

- a) ředitele organizační složky státu, která je zřízena k plnění úkolů jimi řízeného ministerstva, rozhodováním ve věcech služebního poměru příslušníků zařazených v záloze činné a vyslaných k výkonu služby v této organizační složce státu a
- b) vedoucího organizační části ministerstva rozhodováním o výsluhovém příspěvku příslušníků.

(6) Nadřízený ředitel bezpečnostního sboru, ředitel bezpečnostního sboru a osoby pověřené rozhodováním ve věcech služebního poměru podle odstavců 1 a 3 až 5 jsou služebními funkcionáři.

§ 3

Evidence volných služebních míst

Ministerstvo vede evidenci volných služebních míst v bezpečnostních sborech, s výjimkou zpravodajských služeb, a evidenci údajů o příslušnících těchto bezpečnostních sborů, zařazených v záloze, odvolaných ze služebního místa a o příslušnících, kteří požádali o převedení na jiné služební místo. Evidenci údajů o příslušnících vede ministerstvo v rozsahu údaje o čísle služebního průkazu a o dosaženém vzdělání. Bezpečnostní sbor, s výjimkou zpravodajské služby, je povinen sdělit tyto údaje ministerstvu bez zbytečného odkladu v písemné nebo elektronické podobě a průběžně je aktualizovat. Evidenci volných služebních míst ve zpravodajské službě a evidenci osobních údajů o příslušnících zpravodajských služeb vede zpravodajská služba.

§ 4 Systemizace

(1) Systemizací se rozumí stanovení počtu služebních míst včetně počtu míst příslušníků zařazených v zálohách a objemu prostředků stanovených státním rozpočtem na příslušný rok na jejich služební příjmy.

(2) Návrh systemizace připravuje ředitel bezpečnostního sboru v součinnosti se svým nadřízeným. Návrh systemizace je zpracováván v souladu s úkoly, které plní bezpečnostní sbor podle zvláštního právního předpisu⁵⁾.

(3) Návrh systemizace Policie České republiky doplní ministr vnitra o návrh systemizace pro příslušníky povolané k plnění úkolů v ministerstvu a o návrh systemizace pro příslušníky zařazené v policejní akademii a ve škole. Návrh systemizace pro příslušníky zařazené v policejní akademii a ve škole připravuje ministr vnitra v součinnosti s rektorem a ředitelem školy.

(4) Návrh systemizace na příslušný kalendářní rok předkládá v předcházejícím roce ke schválení vládě nadřízený ředitel bezpečnostního sboru.

(5) Návrh organizační struktury bezpečnostního sboru připravuje ředitel bezpečnostního sboru a schvaluje jej podle vládou schválené systemizace nadřízený ředitel bezpečnostního sboru; v případě zpravodajské služby schvaluje organizační strukturu ředitel zpravodajské služby.

žení podání návrhu na potrestání a od tohoto rozhodnutí ještě neuplynulo 5 let,“.

7. V § 19 odst. 2 věty první se slovo „a“ zrušuje a na konci textu věty se doplňují slova „a jiný zvláštní požadavek, jestliže je pro toto místo stanoven“.

8. V § 19 se za odstavec 5 vkládá nový odstavec 6, který zní:

„(6) Jiným zvláštním požadavkem se pro účely tohoto zákona rozumí způsobilost zdravotní, fyzická nebo osobnostní.“.

Dosavadní odstavec 6 se označuje jako odstavec 7.

9. § 20 včetně nadpisu zní:

„§ 20

Ustanovení na volné služební místo

(1) Služební funkcionář ustanoví na volné služební místo v bezpečnostním sboru příslušníka téhož bezpečnostního sboru, který

- a) dosáhl požadovanou služební hodnost, a
 1. byl odvolán z dosavadního služebního místa z důvodu uvedeného v § 25 odst. 1, 2 nebo 3, anebo § 26 odst. 2,
 2. je zařazen do zálohy pro přechodně nezařazené podle § 32 odst. 1 nebo 3 po dobu nejdéle 1 roku,
 3. má být vyňat ze zálohy činné, zálohy pro studující nebo zálohy neplacené, do níž byl zařazen podle § 33 písm. a),
 4. skončilo mu zproštění výkonu služby, nebo
- b) dosáhl vyšší než požadovanou služební hodnost, a
 1. byl odvolán z dosavadního služebního místa z důvodu uvedeného v § 26 odst. 4,
 2. je zařazen do zálohy pro přechodně nezařazené podle § 32 odst. 1 nebo 3 po dobu delší než 1 rok, anebo je zařazen do této zálohy podle § 32 odst. 2,
 3. má být vyňat ze zálohy neplacené, do níž byl zařazen podle § 33 písm. b), a nelze ho ustanovit na služební místo ve stejné služební hodnosti.

(2) Nelze-li volné služební místo obsadit podle odstavce 1, služební funkcionář ustanoví na toto místo příslušníka jiného bezpečnostního sboru, s výjimkou zpravodajské služby, který

- a) dosáhl požadovanou služební hodnost, a
 1. byl odvolán z dosavadního služebního místa z důvodu uvedeného v § 25 odst. 1, 2 nebo 3, anebo § 26 odst. 2,
 2. je zařazen do zálohy pro přechodně nezařazené podle § 32 odst. 1 nebo 3 po dobu nejdéle 1 roku, nebo

¹⁾ Například § 2 odst. 1 zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 362/2003 Sb.

²⁾ Například § 3 odst. 6 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³⁾ § 4 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky.

⁴⁾ § 3 odst. 5 zákona č. 283/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

2. V § 7 odst. 1 písm. a) se slova „střední odborné“ nahrazují slovy „střední nebo střední s výučním listem“.

3. V § 7 odst. 1 písm. b), c), d) a e) se slova „úplné střední, úplné střední odborné“ nahrazují slovy „střední s maturitní zkouškou“.

4. V § 7 odst. 1 písm. f) se slova „úplné střední, úplné střední odborné/vyšší odborné“ nahrazují slovy „střední s maturitní zkouškou/vyšší odborné“.

5. V § 7 odst. 1 písm. g) se slovo „vysokoškolské“ nahrazuje slovy „vyšší odborné nebo vysokoškolské“.

6. V § 14 odst. 2 písm. b) se za slova „10 let,“ vkládají slova „nebo bylo v trestním řízení, které bylo proti němu vedeno, rozhodnuto o podmíněném odlo-

- b) dosáhl vyšší než požadovanou služební hodnost, a
1. byl odvolán z dosavadního služebního místa z důvodu uvedeného v § 26 odst. 4,
 2. je zařazen do zálohy pro přechodně nezařazené podle § 32 odst. 1 nebo 3 po dobu delší než 1 rok nebo je zařazen do této zálohy podle § 32 odst. 2.

(3) Nelze-li volné služební místo obsadit podle odstavce 1 nebo 2, služební funkcionář může na toto místo ustanovit

- a) příslušníka téhož bezpečnostního sboru, který dosáhl požadovanou služební hodnost a který byl
1. odvolán z dosavadního služebního místa z důvodu uvedeného v § 25 odst. 4,
 2. při přijetí do služebního poměru jmenován do služební hodnosti dosažené v předchozím služebním poměru (§ 18 odst. 3),
 3. přijat do služebního poměru a jmenován do služební hodnosti referent nebo vrchní referent, nebo
- b) příslušníka jiného bezpečnostního sboru, s výjimkou zpravodajské služby, který dosáhl požadovanou služební hodnost a který
1. byl odvolán z dosavadního služebního místa z důvodu uvedeného v § 25 odst. 4, nebo
 2. má být vyňat ze zálohy činné, zálohy pro studující nebo zálohy neplacené, do níž byl zařazen podle § 33 písm. a), nebo
- c) příslušníka jiného bezpečnostního sboru, s výjimkou zpravodajské služby, který dosáhl vyšší než požadovanou služební hodnost a který byl odvolán z dosavadního služebního místa z důvodu uvedeného v § 26 odst. 2, nebo
- d) příslušníka téhož nebo jiného bezpečnostního sboru, s výjimkou zpravodajské služby, který
1. dosáhl služební hodnost o jeden stupeň nižší, než je služební hodnost vrchní referent, asistent nebo vrchní asistent, a byl odvolán z dosavadního služebního místa podle § 26 odst. 3,
 2. dosáhl požadovanou služební hodnost a skončilo mu zproštění výkonu služby (§ 215 odst. 6),
 3. dosáhl vyšší než požadovanou služební hodnost, je zařazen do zálohy pro přechodně nezařazené po dobu kratší než 1 rok nebo má být vyňat ze zálohy činné, zálohy pro studující nebo zálohy neplacené, do níž byl zařazen podle § 33 písm. a), a o ustanovení na služební místo požádal, anebo
- e) příslušníka zpravodajské služby, který dosáhl požadovanou služební hodnost a který byl odvolán z dosavadního služebního místa z důvodu uvedeného v § 25 odst. 4.

(4) Při obsazování volného služebního místa vy-

užívá služební funkcionář evidence ministerstva o příslušnících odvolaných ze služebního místa a o příslušnících, kteří požádali o převedení na jiné služební místo. Ředitel bezpečnostního sboru v odůvodněných případech rozhodne, že se volné služební místo dočasně neobsadí.

(5) Při obsazování volného služebního místa ve zpravodajské službě se postup podle odstavců 1 až 4 nepoužije.“

10. V § 21 odstavce 1 a 2 znějí:

„(1) Služební funkcionář zpravodajské služby může ustanovit na volné služební místo příslušníka těžce zpravodajské služby, který

- a) byl odvolán z dosavadního služebního místa z důvodů uvedených v § 25 odst. 1 až 3, § 26 odst. 2 a 4 nebo § 27,
- b) je zařazen do zálohy pro přechodně nezařazené, nebo
- c) má být vyňat ze zálohy činné, zálohy pro studující, zálohy zvláštní nebo zálohy neplacené.

(2) Jestliže nelze volné služební místo obsadit podle odstavce 1, může služební funkcionář zpravodajské služby ustanovit na toto místo

- a) příslušníka těžce zpravodajské služby, který byl odvolán z dosavadního služebního místa podle § 25 odst. 4, nebo příslušníka jiného bezpečnostního sboru, který má požadovanou služební hodnost, jestliže

 1. byl odvolán z dosavadního služebního místa z důvodů uvedených v § 25 odst. 1 písm. a),
 2. je zařazen do zálohy pro přechodně nezařazené, nebo
 3. byl odvolán z dosavadního služebního místa podle § 25 odst. 4, anebo

- b) občana, který splňuje podmínky pro přijetí do služebního poměru.“

11. V § 22 odst. 1 se slova „Nelze-li obsadit volné služební místo“ nahrazují slovy „Není-li volné služební místo obsazeno“.

12. V § 25 odst. 1 se na konci písmene a) slovo „nebo“ zrušuje, na konci písmene b) se tečka nahrazuje slovem „ , nebo“ a za písmeno b) se doplňuje písmeno c), které zní:

„c) pozbyl zdravotní, fyzickou nebo osobnostní způsobilost požadovanou pro toto místo.“

13. V § 25 odst. 2 se slovo „anebo“ nahrazuje slovy „nebo je specialistou v zásahové jednotce anebo“.

14. V § 26 odst. 3 se za slovo „referent“ vkládají slova „ , vrchní referent, asistent a vrchní asistent“ a slova „vrchní referent“ se nahrazují slovy „o jeden stupeň vyšší“.

15. V § 26 odst. 4 se za slovo „stanovena“ vkládají slova „o jeden stupeň“.

16. V § 26 odstavec 5 zní:

„(5) Příslušníka zpravodajské služby lze odvolat z dosavadního služebního místa a ustanovit na jiné služební místo, pro které je stanovena vyšší služební hodnost, vyžaduje-li to důležitý zájem služby.“.

17. V § 29 odst. 1 písmeno b) včetně poznámky pod čarou č. 18a zní:

„b) do zahraničí za účelem plnění úkolů vyplývajících

1. z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána a které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv¹⁸⁾,

2. z předpisů Evropské unie^{18a)}.

^{18a)} Například rozhodnutí Rady 2003/479/ES ze dne 16. června 2003 o pravidlech pro národní odborníky a vojenský personál přidělený do generálního sekretariátu Rady a o zrušení rozhodnutí ze dne 25. června 1997 a 22. března 1999, rozhodnutí 2001/41/ES a rozhodnutí 2001/496/SZBP (2003/497/ES), společná akce ze dne 10. března 1995 přijatá na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii o protidrogové jednotce Europolu (95/73/SVV), společná akce Rady ze dne 11. března 2002 o policejní misi Evropské unie (2002/210/SZBP).“.

18. V § 29 odstavec 2 zní:

„(2) Na příslušníky v záloze činné, kteří jsou vysláni k výkonu služby do zahraničí, se vztahují ustanovení tohoto zákona, jestliže mezinárodní smlouva nebo právní předpis přijatý na jejím základě nestanoví jiné podmínky výkonu služby.“.

19. V § 32 odst. 1 se na konci písmene b) slovo „nebo“ zrušuje, na konci písmene c) se doplňuje slovo „nebo“ a za písmeno c) se doplňuje písmeno d), které zní:

„d) který pozbyl zdravotní, fyzickou nebo osobnostní způsobilost požadovanou pro dosavadní služební místo,“.

20. V § 33 písm. a) se slova „mateřská nebo“ zrušují.

21. V § 34 se doplňuje odstavec 4, který zní:

„(4) Příslušník může být po vynětí ze zálohy pro přechodně nezařazené, která trvala po dobu kratší než 1 rok, nebo po vynětí ze zálohy činné, zálohy pro studující nebo zálohy neplacené, do níž byl zařazen podle § 33 písm. a), ustanoven na služební místo, pro které je stanovena nižší služební hodnost, jestliže o to požádá.“.

22. V § 42 odst. 1 písm. c) se slovo „nebo“ nahrazuje čárkou a za slovo „narovnání“²³⁾ se vkládají

slova „nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném odložení návrhu na potrestání“^{23a)}“.

Poznámka pod čarou č. 23a zní:

„^{23a)} § 179g trestního řádu.“.

23. V § 42 odst. 4 se věta druhá zrušuje.

24. V § 48 odstavec 2 zní:

„(2) Příslušník nesmí vykonávat jinou výdělečnou činnost než službu podle tohoto zákona; toto omezení se nevztahuje na případy uvedené v § 29, 31 a § 33 písm. a) a na další činnosti stanovené interními akty vydanými řediteli bezpečnostních sborů.“.

25. V § 53 odstavec 4 zní:

„(4) Za dvousměnný nebo třisměnný režim služby se považuje režim služby, v němž se příslušníci vzájemně střídají ve dvou nebo ve třech směnách v rámci 24 hodin po sobě jdoucích. Za nepřetržitý režim služby se považuje režim služby, v němž se příslušníci vzájemně střídají ve směnách v rámci 24 hodin po sobě jdoucích k zajištění nepřetržitého provozu vyžadujícího výkon služby 24 hodin denně po 7 dnů v týdnu, nebo v takovém režimu vykonávají službu ve 24hodinových směnách a režim služby podle odstavce 5.“.

26. V § 54 odst. 1 se slova „150 hodin ročně“ nahrazují slovy „150 hodin v kalendářním roce“ a slova „ , příslušníkovi ve dvojsměnném, třisměnném či nepřetržitém režimu služby lze v důležitém zájmu služby nařídít výkon služby přesčas nejvýše v rozsahu 300 hodin ročně“ se zrušují.

27. V § 58 odst. 2 písm. b) se slova „kalendářní měsíc“ nahrazují slovy „4 týdny“.

28. V § 74 odst. 1 se číslo „500 000“ nahrazuje číslem „100 000“.

29. V § 77 odst. 10 se slovo „zvýhodňovat“ nahrazuje slovem „znevýhodňovat“.

30. V § 77 odst. 11 se na konci písmene j) slovo „a“ zrušuje.

31. V § 77 se na konci odstavce 11 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno l), které zní:

„l) psychologickou péčí.“.

32. § 105 včetně nadpisu zní:

„§ 105

Jednorázové odškodnění

(1) Jednorázové odškodnění ve výši 230 000 Kč se poskytne příslušníkovi, jehož služební poměr skončil podle § 42 odst. 1 písm. h) v důsledku služebního úrazu nebo nemoci z povolání.

(2) Jednorázové odškodnění se každoročně zvy-

šuje poměrně k navýšení průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za předminulý kalendářní rok.“.

33. § 109 včetně nadpisu zní:

„§ 109

Jednorázové odškodnění pozůstalých

(1) Jednorázové odškodnění pozůstalých se poskytně pozůstalému manželovi příslušníka a nezaopatřenému dítěti⁵⁴⁾, a to každému ve výši 200 000 Kč, a každému rodiči příslušníka, jestliže s ním žil v domácnosti, ve výši 100 000 Kč.

(2) Jednorázové odškodnění pozůstalých se každoročně zvyšuje poměrně k navýšení průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za předminulý kalendářní rok.“.

34. V § 112 odstavec 2 zní:

„(2) Příslušníkovi je stanoven služební příjem s přihlédnutím k případné službě přesčas v rozsahu 150 hodin v kalendářním roce. Ve služebním příjmu ředitele bezpečnostního sboru a jeho zástupce je přihlédnuto k veškeré službě přesčas.“.

35. V § 113 písm. a) se slova „zvýšený způsobem uvedeným v § 115 odst. 4“ zrušují.

36. § 114 a 115 včetně nadpisů znějí:

„§ 114

Základní tarif

(1) Základní tarif je měsíčně poskytovanou složkou služebního příjmu, která je stanovena v měsíčních částkách za stanovenou dobu služby. Příslušník má nárok na základní tarif, který je stanoven pro tarifní třídu stanovenou pro služební místo a služební hodnost, do níž je jmenován, a pro tarifní stupeň, do kterého je zařazen.

(2) Základní tarif, na který má příslušník nárok podle odstavce 1, se zvyšuje o 10 % příslušníkovi, který vykonává službu ve dvousměnném, třísměnném nebo nepřetržitém režimu služby.

(3) Základní tarif včetně zvýšení se zaokrouhluje na desítky korun nahoru.

§ 115

Stupnice základních tarifů

(1) Příslušníkům se stanoví stupnice základních tarifů v jedenácti tarifních třídách a v každé z nich ve dvanácti tarifních stupních. Základní tarify v tarifních třídách se zvyšují oproti nižšímu základnímu tarifu o procentní přírůstek, který činí 8,5 %. Základní tarif ve dvanáctém tarifním stupni činí 1,5násobek základ-

ního tarifu v prvním tarifním stupni. Základní tarify v tarifních stupních se oproti nejbližší nižšímu stupni zvyšují o shodný procentní přírůstek.

(2) Základní tarif v páté tarifní třídě a v šestém tarifním stupni činí ke dni nabytí účinnosti zákona 1,25násobek průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za rok 2003.

(3) Základní tarify se zaokrouhlují na desítky korun nahoru.

(4) Stupnice základních tarifů pro rok 2006 jsou uvedeny v příloze č. 2 tohoto zákona.“.

37. Za § 115 se vkládá nový § 115a, který zní:

„§ 115a

Vláda stanoví nařízením stupnici základních tarifů pro následující kalendářní rok, poprvé pro rok 2007. Při stanovení této stupnice může zvýšit procentní částku uvedenou v § 114 odst. 2.“.

38. V § 117 odst. 5 věta první, § 119 věta první, § 151 odst. 1 a § 152 se slovo „policejních“ nahrazuje slovem „bezpečnostních“.

39. V § 119 se věta třetí nahrazuje větou „Po dobu poskytování tohoto příplatku nemá příslušník nárok na náhradní volno a služební příjem za službu přesčas a na odměnu za služební pohotovost.“.

40. V § 120 se doplňuje odstavec 5, který zní:

„(5) Jestliže příslušníkovi vznikne nárok na zvláštní příplatek podle odstavců 1 a 2, náleží mu příplatek, který je vyšší.“.

41. V § 122 odstavec 1 zní:

„(1) Osobní příplatek je nenárokovou složkou služebního příjmu, kterou lze ocenit výkon služby v mimořádné kvalitě nebo rozsahu. Rozhodnutí o přiznání, změně nebo odejmutí osobního příplatku musí být písemně odůvodněno.“.

42. V § 122 odst. 2 se číslo „40“ nahrazuje číslem „60“.

43. V § 122 odst. 3 se číslo „80“ nahrazuje číslem „100“.

44. V § 124 odstavec 4 zní:

„(4) Příslušník zařazený do zálohy zvláštní má nárok na služební příjem podle činnosti jím vykonávané v této záloze.“.

45. V § 124 odst. 5 se slova „ve výši odpovídající průměrnému služebnímu příjmu“ zrušují.

46. V § 124 závěrečná část ustanovení odstavce 5 zní:

„Pokud se dávka nemocenské péče podle zvláštních právních předpisů snižuje na polovinu, má příslušník od vzniku neschopnosti ke službě nárok na služební příjem ve výši poloviny služebního příjmu. Doba poskytování služebního příjmu se započítává do podpůrní doby⁶²⁾“.

47. V § 124 odst. 6 se za větu první vkládá věta „Tento příjem náleží příslušníkovi zproštěnému výkonu služby i po dobu uvedenou v odstavci 5.“.

48. V § 124 odst. 8 se slova „ve výši odpovídající průměrnému služebnímu příjmu“ zrušují.

49. V § 124 se doplňují odstavce 10 a 11, které včetně poznámek pod čarou č. 62a a 62b znějí:

„(10) Příslušník zařazený do zálohy činné, který je vyslán k výkonu služby do zahraničí, má nárok na služební příjem podle činnosti vykonávané po dobu zařazení v této záloze, jestliže mu není poskytována odměna podle mezinárodní smlouvy nebo právního předpisu vydaného na jejím základě^{62a)}. Je-li tato odměna nižší než služební příjem podle věty první, má nárok na doplatek do výše služebního příjmu.“

(11) Příslušník zařazený do zálohy činné, který je vyslán jako národní expert k výkonu služby k orgánům Evropské unie^{62b)}, má nárok na služební příjem podle činnosti vykonávané po dobu zařazení v této záloze.“

^{62a)} Například článek 5 odst. 2 a 4 společné akce Rady (2002/210/SZBP) ze dne 11. března 2002 o Policejní misi Evropské unie.

^{62b)} Například rozhodnutí Rady 2003/479/ES ze dne 16. června 2003 o pravidlech pro národní odborníky a vojenský personál přidělený do generálního sekretariátu Rady.“

50. § 125 včetně nadpisu zní:

„§ 125

Náhradní volno a služební příjem za službu přesčas

(1) Příslušník má nárok na náhradní volno za každou hodinu služby přesčas nad 150 hodin v kalendářním roce. Neposkytne-li bezpečnostní sbor příslušníkovi náhradní volno v době 3 kalendářních měsíců po výkonu služby přesčas nebo v jinak dohodnuté době, má nárok na poměrnou část příznaného základního tarifu, osobního příplatku a zvláštního příplatku, který připadá na každou tuto hodinu služby bez služby přesčas v kalendářním měsíci, v němž službu koná.

(2) Za dobu čerpání náhradního volna se služební příjem nekrátí.“

51. V § 126 odst. 1 a 2 se za slovo „části“ vkládá slovo „příznaného“ a slova „zvýšeného způsobem uvedeným v § 115 odst. 4“ se zrušují.

52. § 129 včetně nadpisu a poznámek pod čarou č. 63 a 64 zní:

„§ 129

Výplata služebního příjmu

(1) Služební příjem se příslušníkovi vyplácí v zákonných penězích⁶³⁾ a zaokrouhluje se na celé koruny nahoru.

(2) Služební příjem, popřípadě jiné peněžité plnění v příslušníkův prospěch, vyplácí bezpečnostní sbor na svůj náklad a své nebezpečí bezhotovostním způsobem ve výplatním termínu, a to na příslušníkem určený jeden jeho bankovní účet⁶⁴⁾.

(3) Při výplatě služebního příjmu vydá bezpečnostní sbor příslušníkovi doklad, který obsahuje údaje o jednotlivých složkách služebního příjmu a o provedených srážkách. Bezpečnostní sbor příslušníkovi na jeho žádost předloží k nahlédnutí doklady, které byly podkladem pro zúčtování jeho služebního příjmu.

(4) Příslušníkovi s místem služebního působíště v zahraničí lze s jeho souhlasem poskytovat služební příjem nebo jeho část v dohodnuté cizí měně, ke které je Českou národní bankou vyhlášen kurz devizového trhu nebo přepočítací poměr. Při zaokrouhlování se použije odstavec 1 přiměřeně.

(5) Pro přepočet služebního příjmu nebo jeho části na cizí měnu se použije kurz devizového trhu nebo přepočítací poměr vyhlášený Českou národní bankou platný v den výplatního termínu.

⁶³⁾ § 16 odst. 1 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

⁶⁴⁾ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.“

Poznámka pod čarou č. 65 se zrušuje.

53. V § 130 odst. 1 písm. b) se slovo „a“ nahrazuje čárkou a za slovo „zaměstnanosti“ se vkládají slova „a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění“.

54. V § 136 odst. 1 se slova „pro službu v zahraničí“ nahrazují slovy „činné a vyslání k výkonu služby do zahraničí“.

55. V § 148 odst. 1 písm. a) se slova „§ 142“ nahrazují slovy „§ 144“.

56. § 150 včetně nadpisu zní:

„§ 150

Náhrada jízdních výdajů za místní hromadnou dopravu v místě služebního působíště

Příslušník, který je vyslán za účelem plnění služebních úkolů na cestu v místě služebního působíště, má nárok na náhradu jízdních výdajů za místní hromadnou dopravu; to neplatí pro cesty konané do služby a zpět.“

57. V § 151 odst. 1 se slova „ze služební“ nahrazují slovy „za služební“.

58. V § 153 odst. 9 a 10 se slovo „přidělen“ nahrazuje slovem „vyslán“.

59. V § 153 odst. 12 se slovo „Příslušník“ nahrazuje slovem „Příslušníkovi“.

60. V § 155 se na konci textu písmene d) doplňují slova „nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném zastavení jeho trestního stíhání²²⁾ nebo bylo pravomocně schváleno narovnání²³⁾ nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném odložení návrhu na potrestání^{23a)}“.

61. V § 156 odst. 1 se slovo „osminásobek“ nahrazuje slovem „šestinásobek“.

62. V § 156 se na konci odstavce 2 doplňuje věta „Obdobně se postupuje v případě, kdy bylo bývalému vojákovi z povolání^{72a)} při skončení služebního poměru vojáka vyplaceno odbytné nebo odchodné.“.

Poznámka pod čarou č. 72a zní:

„^{72a)} Například § 138 až 140 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění zákona č. 254/2002 Sb.“.

63. V § 157 se na konci textu písmene d) doplňují slova „nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném zastavení jeho trestního stíhání²²⁾ nebo bylo pravomocně schváleno narovnání²³⁾ nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném odložení návrhu na potrestání^{23a)}“.

64. § 158 včetně nadpisu zní:

„§ 158

Výměra výsluhového příspěvku

Základní výměra výsluhového příspěvku činí za 15 let služby 20 % měsíčního služebního příjmu. Výměra výsluhového příspěvku se zvyšuje za šestnáctý a každý další ukončený rok služby o 3 % měsíčního služebního příjmu, za dvacátý první a každý další ukončený rok služby o 2 % měsíčního služebního příjmu a za dvacátý šestý a každý další ukončený rok služby o 1 % měsíčního služebního příjmu. Výměra výsluhového příspěvku může činit nejvýše 50 % měsíčního služebního příjmu.“.

65. V § 160 odst. 1 se ve větě druhé slova „ , a to nejdéle na dobu do dne, kdy uplynuly 2 roky od vzniku nároku na starobní důchod⁷⁴⁾“ zrušují a věta třetí se nahrazuje větou „Jde-li o souběh nároku na výplatu výsluhového příspěvku s nárokem na výplatu starobního důchodu, považuje se ode dne přiznání starobního důchodu za výsluhový příspěvek toliko rozdíl mezi náležitým starobním důchodem a výsluhovým příspěvkem k tomuto dni a nadále se samostatně zvyšuje podle § 159 bez přihlídnutí k výši důchodu.“.

66. V § 166 odstavce 1 a 2 znějí:

„(1) Za měsíční služební příjem se pro účely stanovení výše výsluhových nároků považuje průměrný hrubý služební příjem poskytovaný za předchozí kalendářní rok přede dnem skončení služebního poměru příslušníka. Jestliže služební poměr skončil posledním dnem kalendářního roku, zjišťuje se průměrný hrubý měsíční služební příjem z tohoto kalendářního roku. Trval-li služební poměr po dobu kratší než 1 rok, zjišťuje se průměrný hrubý měsíční služební příjem z celé doby trvání služebního poměru. Je-li to pro příslušníka výhodnější, zjišťuje se průměrný hrubý služební příjem za předchozí 3 kalendářní roky.“.

(2) Do doby, za kterou se zjišťuje průměrný hrubý měsíční služební příjem, se nezapočítává doba, po kterou byly příslušníkovi poskytovány dávky nemocenské péče (pojištění), a doba zařazení v záloze neplacené.“.

67. V § 181 odst. 3 se za slova „hodnostní označení“ vkládají slova „nebo hodnost“.

68. V § 186 se na konci textu odstavce 9 doplňují slova „; do běhu této lhůty se nezapočítává doba, po kterou se pro tentýž skutek vedlo trestní řízení“.

69. V § 190 odst. 6 se věta druhá nahrazuje větou „Jde-li o rozhodnutí ředitele školy, je odvolacím orgánem ministerstvo, a jde-li o rozhodnutí vedoucího organizační části ministerstva nebo rektora policejní akademie, je odvolacím orgánem ministr vnitra.“.

70. V § 212 odstavec 1 zní:

„(1) Nárok na náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění zaniká smrtí příslušníka. Ostatní peněžité nároky nezanikají.“.

71. V § 212 se na konci textu odstavce 3 doplňují slova „nebo které byly příslušníkem před jeho smrtí písemně uznány co do důvodů i výše, a nároků na náhradu škody způsobené úmyslně“.

72. V § 215 odstavec 2 zní:

„(2) Příslušníkovi ustanovenému do funkce podle dosavadních právních předpisů, který

- a) nevykonává službu podle § 1 odst. 4 a jehož nelze ustanovit na služební místo podle odstavce 1, nebo
- b) dosáhl věku 65 let přede dnem nabytí účinnosti zákona, skončí služební poměr uplynutím 3 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.“.

73. V § 215 odst. 4 se slova „úplné střední vzdělání nebo úplné střední odborné vzdělání“ nahrazují slovy „střední vzdělání s maturitní zkouškou“.

74. V § 215 odstavec 5 zní:

„(5) Vyžaduje-li to důležitý zájem služby a rozhodne-li tak ředitel zpravodajské služby, lze příslušníka zpravodajské služby ustanoveného podle dosavadních právních předpisů ustanovit dnem nabytí účinnosti tohoto zákona na služební místo, pro které

nesplňuje stanovený stupeň vzdělání, a jmenovat do služební hodnosti pro toto služební místo.“.

75. V § 215 se za odstavec 5 vkládá nový odstavec 6, který zní:

„(6) Příslušník zařazený přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona do zálohy se dnem nabytí účinnosti tohoto zákona zařadí do obdobné zálohy podle tohoto zákona, jestliže pro toto zařazení splňuje podmínky stanovené tímto zákonem, a jmenuje se do služební hodnosti, která je stanovena pro služební místo odpovídající funkci, již příslušník zastával před zařazením do zálohy, nejvýše však do služební hodnosti, pro niž splňuje stanovený stupeň vzdělání. Příslušník, který je ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona zproštěn výkonu služby, se jmenuje do služební hodnosti, která je stanovena pro služební místo odpovídající funkci, již příslušník zastával před zproštěním, nejvýše však do služební hodnosti, pro niž splňuje stanovený stupeň vzdělání; ustanovení na služební místo se provede až po skončení zproštění výkonu služby.“.

Dosavadní odstavce 6 až 8 se označují jako odstavce 7 až 9.

76. V § 215 odst. 9 věť první se slova „úplné střední vzdělání nebo úplné střední odborné vzdělání“ nahrazují slovy „střední vzdělání s maturitní zkouškou“.

77. V § 215 odst. 9 věť druhé a třetí se slova „a obor nebo zaměření vzdělání“ zrušují.

78. V § 215 se doplňuje odstavec 10, který zní:

„(10) Doba uvedená v odstavci 9 věť první se prodlužuje o dobu, po kterou byl příslušník zařazen do zálohy neplacené.“.

79. § 219 zní:

„§ 219

Příslušníkovi se ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona provede pro účely zařazení do tarifního stupně zápočet dob podle § 117.“.

80. V § 224 se odstavec 6 zrušuje.

81. V § 225 se odstavec 2 zrušuje a zároveň se zrušuje označení odstavce 1.

82. § 231 včetně nadpisu zní:

„§ 231

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2007.“.

83. V příloze v textu upravujícím 1. tarifní třídu se slova „STŘEDNÍ ODBORNÉ“ nahrazují slovy „STŘEDNÍ NEBO STŘEDNÍ S VYUČNÍM LISTEM“.

84. V příloze v textu upravujícím 2., 3., 4. a 5. tarifní třídu se slova „ÚPLNÉ STŘEDNÍ, ÚPLNÉ STŘEDNÍ ODBORNÉ“ nahrazují slovy „STŘEDNÍ S MATURITNÍ ZKOUŠKOU“.

85. V příloze v textu upravujícím 6. tarifní třídu se slova „ÚPLNÉ STŘEDNÍ, ÚPLNÉ STŘEDNÍ ODBORNÉ/VYŠŠÍ ODBORNÉ“ nahrazují slovy „STŘEDNÍ S MATURITNÍ ZKOUŠKOU/VYŠŠÍ ODBORNÉ“.

86. V příloze v textu upravujícím 7. tarifní třídu se slovo „VYSOKOŠKOLSKÉ“ nahrazuje slovy „VYŠŠÍ ODBORNÉ NEBO VYSOKOŠKOLSKÉ“.

87. Dosavadní příloha se označuje jako příloha č. 1 a doplňuje se příloha č. 2, která včetně nadpisu zní:

„Příloha č. 2 k zákonu č. 361/2003 Sb.

Stupnice základních tarifů pro příslušníky bezpečnostních sborů na rok 2006

Doba praxe	Tarifní stupeň	Tarifní třída										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
do 3 let	1	12 610	13 680	14 840	16 100	17 470	18 950	20 570	22 310	24 210	26 270	28 500
do 6 let	2	13 080	14 190	15 400	16 710	18 130	19 670	21 340	23 150	25 120	27 250	29 570
do 9 let	3	13 570	14 720	15 980	17 330	18 810	20 400	22 140	24 020	26 060	28 280	30 680
do 12 let	4	14 080	15 280	16 580	17 980	19 510	21 170	22 970	24 920	27 040	29 340	31 830
do 15 let	5	14 610	15 850	17 200	18 660	20 250	21 970	23 830	25 860	28 050	30 440	33 030
do 18 let	6	15 160	16 450	17 840	19 360	21 000	22 790	24 730	26 830	29 110	31 580	34 270
do 21 let	7	15 730	17 060	18 510	20 090	21 790	23 650	25 650	27 840	30 200	32 770	35 550
do 24 let	8	16 320	17 700	19 210	20 840	22 610	24 530	26 620	28 880	31 330	34 000	36 890
do 27 let	9	16 930	18 370	19 930	21 620	23 460	25 450	27 620	29 960	32 510	35 270	38 270
do 30 let	10	17 570	19 060	20 680	22 430	24 340	26 410	28 650	31 090	33 730	36 600	39 710
do 33 let	11	18 220	19 770	21 450	23 280	25 250	27 400	29 730	32 260	35 000	37 970	41 200
nad 33 let	12	18 910	20 520	22 260	24 150	26 200	28 430	30 850	33 470	36 310	39 400	42 750

**Stupnice základních tarifů pro příslušníky bezpečnostních sborů na rok 2006
zvýšených podle § 114 odst. 2 o 10 %**

Doba praxe	Tarifní stupeň	Tarifní třída										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
do 3 let	1	13 880	15 050	16 330	17 710	19 220	20 850	22 630	24 550	26 640	28 900	31 350
do 6 let	2	14 390	15 610	16 940	18 390	19 950	21 640	23 480	25 470	27 640	29 980	32 530
do 9 let	3	14 930	16 200	17 580	19 070	20 700	22 440	24 360	26 430	28 670	31 110	33 750
do 12 let	4	15 490	16 810	18 240	19 780	21 470	23 290	25 270	27 420	29 750	32 280	35 020
do 15 let	5	16 080	17 440	18 920	20 530	22 280	24 170	26 220	28 450	30 860	33 490	36 340
do 18 let	6	16 680	18 100	19 630	21 300	23 100	25 070	27 210	29 520	32 030	34 740	37 700
do 21 let	7	17 310	18 770	20 370	22 100	23 970	26 020	28 220	30 630	33 220	36 050	39 110
do 24 let	8	17 960	19 470	21 140	22 930	24 880	26 990	29 290	31 770	34 470	37 400	40 580
do 27 let	9	18 630	20 210	21 930	23 790	25 810	28 000	30 390	32 960	35 770	38 800	42 100
do 30 let	10	19 330	20 970	22 750	24 680	26 780	29 060	31 520	34 200	37 110	40 260	43 690
do 33 let	11	20 050	21 750	23 600	25 610	27 780	30 140	32 710	35 490	38 500	41 770	45 320
nad 33 let	12	20 810	22 580	24 490	26 570	28 820	31 280	33 940	36 820	39 950	43 340	47 030

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

Čl. II

V zákoně č. 362/2003 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění zákona č. 186/2004 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 626/2004 Sb. a zákona č. 253/2005 Sb., čl. XLII zní:

„Čl. XLII

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2007.“.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o daních z příjmů

Čl. III

V § 6 odst. 9 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 323/1993 Sb., zákona č. 259/1994 Sb., zákona č. 149/1995 Sb., zákona č. 210/1997 Sb., zákona č. 333/1998 Sb., zákona č. 170/1999 Sb., zákona č. 492/2000 Sb., zákona č. 575/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona

č. 438/2003 Sb. a zákona č. 359/2004 Sb., písmeno j) zní:

„j) náhrady za ztrátu na služebním příjmu poskytované příslušníkům bezpečnostních sborů podle právních předpisů účinných do 31. prosince 2005,“.

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona o zpravodajských službách České republiky

Čl. IV

V § 17 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění zákona č. 290/2005 Sb., se dosavadní text označuje jako odstavec 1 a doplňuje se odstavec 2, který zní:

„(2) Příslušník Úřadu pro zahraniční styky a informace je oprávněn při ochraně činností, které zpravodajská služba koná na území České republiky, držet a nosit služební střelnou zbraň a použít ji v případech nutné obrany nebo krajní nouze.“.

ČÁST PÁTÁ

ÚČINNOST

Čl. V

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2006.

Zaorálek v. r.

Klaus v. r.

v z. **Sobotka** v. r.

531

N Á L E Z

Ústavního soudu

Jménem České republiky

Ústavní soud rozhodl dne 13. prosince 2005 v plénu ve složení Stanislav Balík, František Duchoň, Vlasta Formánková, Vojen Güttler, Pavel Holländer, Ivana Janů, Dagmar Lastovecká, Jiří Mucha, Jan Musil, Jiří Nykodým, Pavel Rychetský, Miloslav Výborný, Eliška Wagnerová a Michaela Židlická o návrhu skupiny senátorů Senátu Parlamentu České republiky a skupiny poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky na zrušení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a ustanovení čl. VI části třetí zákona č. 253/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 253/2001 Sb., a některé další zákony,

takto:

Ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a čl. VI zákona č. 253/2003 Sb., pokud se týkají oprávněných osob, kterým vzniklo právo na jiný pozemek podle § 11 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 183/1993 Sb., a jejich dědiců, se zrušují dnem vyhlášení tohoto nálezu.

Odůvodnění

I.

Vymezení věci a rekapitulace návrhu

Ústavnímu soudu byl dne 7. února 2005 doručen návrh skupiny 24 senátorů Senátu Parlamentu České republiky, jejichž jménem je oprávněna jednat senátorka RNDr. J. S., a skupiny 57 poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, jejichž jménem je oprávněna jednat poslankyně Ing. V. N., obou zastoupených JUDr. P. Š., advokátem, na zrušení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a ustanovení čl. VI části třetí zákona č. 253/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 253/2001 Sb., a některé další zákony.

Poté, co navrhovatelé rekapituluji průběh přijetí napadeného zákona v Parlamentu České republiky, odkazují na důvodovou zprávu k jeho návrhu, dle níž byl koncipován jako reakce na dosavadní zkušenosti při prodeji státní půdy dle zákona č. 95/1999 Sb. Jeho hlavním cílem mělo být umožnit dokončení procesu vypořádání restitučních nároků podle zákona č. 229/1991 Sb. (dále též „zákon o půdě“) v dohledné době, přičemž úprava měla za tímto účelem uvést do souladu dispoziční oprávnění podle zákonů č. 229/1991 Sb., č. 569/1991 Sb. a č. 95/1999 Sb. Ve prospěch přijetí předmětné zákonné úpravy byla uváděna snaha o urychlení a zefektivnění prodeje státní zemědělské půdy a urychlené vypořádání restitučních nároků, zároveň přitom bylo poukazováno na potřebu realizovat maximum převodu pozemků v sedmiletém přechodném období po vstupu do Evropské unie.

Dle přesvědčení navrhovatelů se sice uvedené cíle, kterých mělo být dosaženo novelizací ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., jeví na první pohled jako správné, ve skutečnosti ale tato ustanovení preferováním hlediska zájmu na převodu státní půdy potlačují a omezují práva restituentů, včetně těch jejich práv, která již nabyli v minulosti. Napadená zákonná úprava nijak nerozlišuje mezi půdou, kterou stát jakožto vlastník a účastník soukromoprávního vztahu převádí na jiné osoby, a půdou, kterou je stát povinen vydat oprávněným osobám – restituentům – na základě restitučních předpisů. Maximálního zjednodušení postupu realizace převodu státní půdy bylo pak dosaženo odstraněním problému nevypořádaných restitucí. Restituce ale dle názoru skupiny senátorů a skupiny poslanců třeba chápat nikoliv jako překážku privatizace, ale i jako jednu z forem privatizace.

Účelem zákona o půdě je vydání konkrétního pozemku restituentům a pouze výjimečně, nastanou-li okolnosti předvídané tímto zákonem, platí, že pokud pozemky vydat nelze, Pozemkový fond České republiky (dále jen „Pozemkový fond“) oprávněné osobě převede bezúplatně do vlastnictví jiné pozemky ve vlastnictví státu postupem podle § 8 odst. 4 zákona č. 284/1991 Sb., pokud možno v téže obci, ve které se nachází převážná část pozemků původních, a souhlasí-li s tím oprávněná osoba.

Dle přesvědčení navrhovatelů novela zákona o půdě provedená zákonem č. 253/2003 Sb. výrazně zasáhla do vykonávací fáze restitučního procesu, zhoršila postavení restituentů – věřitelů státu – ve srovnání s ostatními fyzickými a právnickými osobami v postavení věřitelů státu, jakož i ve vztahu k několika desítkám tisíců oprávněných osob, které se již v minulosti v té či oné formě uspokojení svých nároků domohly, v čemž spatřují porušení jednoho ze základních principů právního státu, a to principu právní jistoty a důvěry v právo, jak plyne z čl. 1 odst. 1 Ústavy, jakož i zásady rovnosti dle čl. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

Odkazující na skutková zjištění obsažená v nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 495/02, považují navrhovatelé za opodstatněné konstatování, že Pozemkový fond ještě před přijetím zákona č. 253/2003 Sb. postupoval nesprávně při hospodaření se svěřeným majetkem státu a rovněž postupoval nesprávně i při plnění závazků vyplývajících z restitučních zákonů. Ve zmíněném nálezu přitom Ústavní soud uvedl následující:

„Ústavní soud využil zákonné možnosti a opatřil si veřejně dostupný kontrolní závěr Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky (dále též „NKÚ“), ze kterého vyplývají závěry o pochybení Fondu při aplikaci ust. § 11 odst. 2 zákona o půdě. NKÚ, na základě kontroly prováděné od srpna 2002 do března 2003, konstatoval, že: „...V případě nároků oprávněných osob – původních vlastníků na bezúplatný převod jiného pozemku podle § 11 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb. zbývalo (k 31. 12. 2002) vypořádat 44,9 % restitučních nároků, o nichž bylo pravomocně rozhodnuto. Přitom ze zákona č. 253/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 229/1991 Sb. a některé další zákony, vyplývá, že pokud rozhodnutí Pozemkového úřadu nabylo právní moci před 6. 8. 2003, lhůta pro převod pozemků končí dnem 31. prosince 2005. Tento zákon zároveň nově upravuje dvouletou lhůtu pro právo na bezúplatný převod jiného pozemku, a tím určil lhůtu pro tzv. „restituční tečku“. Při uplatnění práva na bezúplatný převod jiného pozemku je restituent odkázán pouze na nabídku PF ČR, která je v souvislosti s prodejem státní půdy značně omezena. ...Fond převáděl s odvoláním na ustanovení § 11 odst. 2 bezúplatně jiné pozemky na osoby, které nemají podle zákona č. 229/1991 Sb. status oprávněné osoby. ...Převody byly realizovány i v obcích, kde nejsou dosud vypořádány všechny uplatněné restituční nároky oprávněných osob, a to i mimo tzv. veřejnou nabídku. ...Fond při prodeji státní půdy porušil povinnosti správce nemovitostí ve vlastnictví státu, když překročil oprávnění vymezené zákonem tím, že ve veřejné nabídce prodal pozemky ve vlastnictví státu osobám na základě jimi uplatňovaného přednostního práva, pro něž však tyto osoby nesplnily zákonné podmínky. ...Fond upřednostnil prodej státní půdy před vypořádáním nároků oprávněných osob v rámci restitucí. Oprávněné osoby se mohou přihlásit i v rámci prodeje půdy do nabídky či soutěže, při prodeji pozemků však mají restituenti postavení žadatele, nikoliv věřitele. Cena půdy se při prodeji stanoví podle jiného cenového předpisu než při restitucích, kde se odvíjí od cenového předpisu účinného k 24. 6. 1991. Stát prostřednictvím Fondu prodává zemědělskou půdu za minimální cenu, a to přesto, že závazky státu vyplývající z restitučních zákonů nejsou splněny.“ (částka 3 Věstníku Nejvyššího kontrolního úřadu, 2003: „02/14 Nemovitý majetek státu ve správě Pozemkového fondu České republiky“; strana 218 – 219, dále též „kontrolní závěr“; získán z <http://www.nku.cz/kon-zavery/K02014.pdf>)).“

Navrhovatelé dále argumentují obsahem dopisu předsedy výkonného výboru Pozemkového fondu Ing. J. M. ze dne 9. 4. 2004 č. PF 14294/04-1064/MI, adresovaného senátorce RNDr. J. S., který však Ústavnímu soudu nepředložili a nenavrhli konstatování jeho obsahu jako důkazu, z něhož prý vyplývá, že k datu 31. 12. 2003 nebylo stále ještě vypořádáno nejméně 39 % všech restitučních nároků o celkovém objemu 2.660,6 miliónu Kč. Z uvedeného pak dovozují závěr, dle něhož se napadená zákonná ustanovení dotýkají poměrně širokého okruhu restituentů.

Jsou si vědomi skutečnosti, že Pozemkový fond zhruba čtyřikrát do roka činí nabídku, tu ale nepovažují za adresnou, dle nich nesměřuje vůči konkrétním restituentům, ale jde pouze o jakési výčtové seznamy státní zemědělské půdy, kterou v konkrétní chvíli Pozemkový fond nabízí k převodu do vlastnictví jiných osob, a to bez ohledu na to, z jakého titulu se tento převod uskuteční. Vyslovují přesvědčení, že i ti restituenti, kteří se o náhradní pozemky uchází, nejsou z různých důvodů uspokojeni, zejména z důvodu absence nabídky ve vhodné lokalitě, případně z důvodu nabídky nevhodných pozemků, anebo z toho důvodu, že Pozemkový fond při převodech půdy preferuje osoby, které si na nabízené pozemky činí nároky plynoucí z jiných titulů.

Navrhovatelé poukazují dále na nerovnost mezi skupinou restituentů, jejichž nárok se podaří uspokojit, a druhou skupinou, jejíž nárok se uspokojit nepodaří, a to i v případech objektivních potíží nezaviněných ani dlužníkem (státem) ani věřitelem (oprávněnou osobou).

Aktcentují tu skutečnost, že platí-li obecně pro dlužníka povinnost zdržet se jednání mařících uspokojení věřitele, pak z ústavního principu rovnosti vyplývá, že stát jako dlužník rovněž nesmí mařit uspokojování věřitelů z pohledávek, jejichž existence byla potvrzena rozhodnutím orgánu veřejné moci. Upozorňují, že jde svojí povahou o soukromoprávní vztah, přičemž je ústavně rozporné, aby si stát v této souvislosti přisvojil výrazně výhodnější postavení, než jaké přísluší všem ostatním dlužníkům v soukromoprávní oblasti. Kriticky dále poukazují na koncepci zákona o půdě, dle něhož sama nabídka splnění závazku není ani adresována věřiteli, tedy oprávněné osobě, ale stát ponechává na ní, zda nabídne své pozemky jinému okruhu osob, příp. bude vyhledávat pozemky vhodné pro uspokojení svého nároku.

Změna, kterou přinesla novelizace zákona č. 229/1991 Sb. provedená ustanoveními čl. V a čl. VI zákona č. 253/2003 Sb., však dle navrhovatelů výrazně zhoršila postavení osob, jimž vznikl nárok na bezúplatný převod jiného pozemku – věřitelů, a bezdůvodně zvýhodnila stát jakožto dlužníka, a to tím, že časově omezila jeho povinnost k plnění bez ohledu na to, zda svoji povinnost stát nesplnil v důsledku své nečinnosti nebo nesprávného fungování orgánů, které plněním svých úkolů pověřil. Časové omezení povinnosti státu, jež navrhovatelé přirovnávají k institutu promlčení, napadená zákonná ustanovení dle jejich názoru neakceptovatelně spojují s možností jeho nečinnosti.

Ustanovení § 11 odst. 2 zákona o půdě, dle něhož mají být převedené pozemky pokud možno v téže obci, ve které se nachází většina pozemků původních, a s převedením těchto pozemků musí oprávněná osoba souhlasit, staví dle navrhovatelů oprávněné osoby před alternativu akceptace jakéhokoli, byť i nevyhovujícího, pozemku anebo finanční náhrady. Nadto napadená ustanovení nutně rozdělí oprávněné osoby, jimž byl přiznán nárok na bezúplatný převod půdy, do dvou skupin, a to na skupinu těch, jejichž nárok bude v zákonem stanovené lhůtě uspokojen, a těch, kteří v konečné lhůtě uspokojení svých nároků nedosáhnou. Přitom dle navrhovatelů své zařazení do té či oné skupiny nebudou oprávněné osoby schopny přímo ovlivnit, protože stát tak bude zacházet s jednotlivými občany nacházejícími se ve stejném postavení rozdílným způsobem, aniž by byly tyto rozdíly nějak objektivně odůvodnitelné. Uvedený postup, dle jejich přesvědčení, vykazuje znaky svévole, je porušením ústavních principů rovnosti a právního státu, zejména pak principu předvídatelnosti zákona, jeho srozumitelnosti a vnitřní bezrozpornosti.

Napadená ustanovení zákona o půdě pak dle skupiny senátorů a skupiny poslanců odnímají legitimní očekávání vydání majetku, jež je chráněno i Dodatkovým protokolem k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), a nahrazují je finančním plněním v cenách k 24. 7. 1991, tedy v cenách, které neodpovídají ani cenám, dle nichž by bylo možno tento majetek vyvlastnit, protože tedy nejde ani o vyvlastnění za náhradu, ale o odnětí majetku a jeho nahrazení zcela nepřiměřenou finanční náhradou. Ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona o půdě a čl. VI zákona

č. 253/2003 Sb. tak dle jejich přesvědčení představují i dotčení práv plynoucích z uvedeného protokolu k Úmluvě.

Pro uvedené skupina 24 senátorů Senátu Parlamentu České republiky a skupina 57 poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky navrhuje ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a ustanovení čl. VI části třetí zákona č. 253/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 253/2001 Sb., a některé další zákony, zrušit.

II.

Rekapitulace podstatných částí vyjádření účastníka řízení

Podle § 42 odst. 4 a § 69 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, zaslal Ústavní soud předmětný návrh Poslanecké sněmovně. Ve svém vyjádření ze dne 15. března 2005 předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky PhDr. Lubomír Zaorálek konstatuje, že v důvodové zprávě k návrhu zákona č. 253/2003 Sb. je uvedeno, že jeho účelem je umožnit v dohledné době dokončení procesu vypořádání restitučních nároků podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů. Časovým omezením dle něj nedošlo ke zkrácení oprávněných osob na jejich majetkových právech a ani nebylo založeno jejich nerovné postavení tak, jak namítají navrhovatelé. Problém dosavadního rozsáhlého neuspokojení nároků oprávněných osob na náhradní pozemky spatřuje i v opačném aspektu, než který uvádějí navrhovatelé, a to ve skutečnosti, že zájem o nabízené pozemky je i přes zlepšení podmínek a blížící se termín „restituční tečky“ nízký. Velký zájem je dle něj pouze o pozemky uvnitř obcí nebo o pozemky, u kterých lze v budoucnu očekávat jiné než zemědělské využití, přičemž některé oprávněné osoby na nabídky Pozemkového fondu dlouhodobě nereflktují, jiné zase zájem mají, přesto z nejruznějších důvodů jejich nároky uspokojeny nebyly, a to například proto, že si vyberou atraktivní pozemek, o který má zájem více oprávněných osob.

Informuje dále o stávajícím postupu Pozemkového fondu, který zpracoval nabídky náhradních pozemků tak, aby struktura nabízených pozemků odpovídala struktuře nároků, a oprávněné osoby tak mohly využít své absolutní přednosti. Uvádí, že přesto, že náhrada má být poskytnuta za pozemky zemědělské, zájem mnoha oprávněných osob se soustřeďuje jen na pozemky, u kterých je možno s ohledem na místní podmínky i jiné okolnosti očekávat jiné než zemědělské využití, a těch je vzhledem k rozsahu nároků nedostatek. Mnohé oprávněné osoby dle něj dávají přednost hotovosti a své nároky prodávají, jiné pak čekají na lepší nabídky. Poznává dále, že velkým procentem nároků disponují osoby, které restituční nároky odkoupily, přičemž tyto osoby, ať právnické nebo fyzické, mají zájem o vydání jen velmi lukrativních pozemků.

Účelem zavedení časového limitu dle předsedy Poslanecké sněmovny bylo přimět oprávněné osoby k podstatně větší aktivitě, aby mohl být restituční proces dokončen co nejdříve a aby nevypřádané restituční nároky nebyly překážkou rozvoje ekonomických vztahů a vazeb a nevznášely nejistotu do vlastnických vztahů. Napadená ustanovení zákona o půdě se vzhledem k nezbytnosti stanovit časový rámec pro ukončení restitučních požadavků a vytvořit tak přehledné prostředí na trhu s půdou dle něj jeví jako opodstatněná. Vyslovuje pro uvedené domněnku, že současná úprava v této oblasti tvoří dostatečný rámec a prostor pro přednostní uspokojení oprávněných osob, přičemž za řešení vzniklé situace nepovažuje zrušení předmětných ustanovení zavádějících tzv. „restituční tečku“, ale řádné a rychlé uspokojení nároků oprávněných osob Pozemkovým fondem.

Na základě takto vyložených důvodů vyslovuje účastník řízení přesvědčení, že podmínky stanovené v napadených ustanoveních zákona zajišťují přiměřenou ochranu práv oprávněných osob a nezakládají nerovnost v možnosti uspokojení různých subjektů dle rozsahu jejich nároků. Pokazuje na skutečnost, že určitá specifika Pozemkového fondu jako dlužníka a oprávněných osob jako věřitelů je třeba spatřovat právě ve specifice problematiky restitucí.

Předseda Poslanecké sněmovny dále potvrdil, a to v souladu s požadavky obsaženými v ustanovení § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, že zákon č. 253/2003 Sb., který obsahuje v části třetí novelu zákona č. 229/1991 Sb. a čl. VI, byl schválen potřebnou většinou poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, byl podepsán příslušnými ústavními činiteli a řádně vyhlášen ve Sbírce zákonů. V závěru vyjádření pak konstatuje, že za tohoto stavu věci nelze než vyjádřit stanovisko, že posuzovaný zákon byl přijat a vydán v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem, jakož i stanovisko, že zákonodárny sbor jednal v přesvědčení, že přijatý zákon je v souladu s Ústavou, ústavním pořádkem i mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána, přičemž je na Ústavním soudu, aby v souvislosti s podaným návrhem posoudil ústavnost tohoto zákona a vydal příslušné rozhodnutí.

Podle § 42 odst. 4 a § 69 zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zaslal Ústavní soud předmětný návrh i Senátu Parlamentu České republiky. Úvodem svého vyjádření ze dne 18. března 2005 jeho předseda MUDr. Přemysl Sobotka připomíná účel zákona č. 229/1991 Sb., jímž bylo především zmírnit následky některých majetkových křivd, ke kterým došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989, obnovit původní vlastnické vztahy k půdě, a tak zlepšit péči o zemědělskou a lesní půdu a upravit vlastnické vztahy k půdě v souladu se zájmy hospodářského rozvoje venkova a s požadavky na tvorbu krajiny a životního prostředí. Na rozdíl od zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, zmírnění následků majetkových křivd nespočívalo ve vydání věci, ale v obnově vlastnického práva k zabraným věcem s tím, že vlastník mohl svobodně realizovat své vlastnické právo.

Hlavním cílem předkladatelů návrhu zákona č. 253/2003 Sb. bylo umožnit dokončení procesu vypořádání restitučních nároků, zefektivnit proces prodeje pozemků snížením jeho administrativní náročnosti a stanovit kritéria pro uplatnění přednosti nabyvatelů pozemků tak, aby první v pořadí byla osoba s nárokem na náhradní pozemek v lokalitě, kde se nacházel původní nevydaný pozemek, a na dalším místě v pořadí byl nájemce s limitovaným nárokem na převod.

K předloženému návrhu skupiny senátorů a skupiny poslanců se pak ve vyjádření uvádí, že předloha zákona upravující ukončení lhůt pro vypořádání vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku byla v Senátu předmětem rozsáhlých diskusí především ve výborech, jimž byl návrh zákona přidělen k projednání, rovněž pak v průběhu plenárního zasedání Senátu, které proběhlo dne 26. a 27. června 2003. Bylo především konstatováno, že značná část převodu zemědělských pozemků byla již realizována prostřednictvím restitučních titulů, převodem na obce a jiné instituce, popřípadě prodejem bez vazby na restituční nároky. Zároveň bylo poukazováno, že v době projednávání návrhu zákona nejsou vypořádány restituční nároky na vydání pozemků podle zákona č. 229/1991 Sb., přičemž zavedení tzv. „restituční tečky“ bylo vnímáno jako výraz snahy o ukončení procesu převodu pozemků oprávněným osobám, byť zároveň omezující nároky skupiny oprávněných osob pouze na finanční vypořádání při současném odnětí možnosti vydání náhradních pozemků. Na druhou stranu zazněly dle předsedy Senátu závažné obavy, že zavedením „restituční tečky“ budou postiženi ti, kteří sice nemají ze zákonných důvodů nárok na vrácení svých původních pozemků, ale projeví zájem o náhradní pozemky, které jim však bez jejich zavinění nemohly být vydány – např. proto, že poptávka po některých náhradních pozemcích převyšovala nabídku. Byla vyslovena i námitka, dle níž zasahovat navrženým způsobem do zákona o půdě je nebezpečné z hlediska rozkolísání daného stavu při současné již ustálené interpretaci zákona a judikatuře Ústavního soudu. V některých vystoupeních odezněly obavy z porušení rovných práv v přístupu k podnikání, neboť podle jejich názoru přijetí tzv. „restituční tečky“ výrazně upřednostňuje a zvýhodňuje nájemce před těmi, kteří půdu pronajatou nemají, a přestože hospodaří, koupit si ji nemohou, pokud nájemci s přednostním právem neprohlásí, že o půdu nemají zájem. V této souvislosti byl vysloven požadavek na přehodnocení podmínek prodeje státní půdy nájemcům s cílem najít vyrovnanější vztah mezi jednotlivými skupinami zájemců o koupi půdy tak, aby nedocházelo k diskriminacím.

Výše uvedené důvody posléze dle předsedy Senátu vedly v podrobné části rozpravy k podání pozměňovacího návrhu, jímž se z návrhu zákona vypustila část novelizující zákon č. 229/1991 Sb., tj. „restituční tečka“.

Ve vyjádření se pak konstatuje, že Senát návrh zákona, kterým se mění zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 253/2001 Sb., a některé další zákony, dne 27. června 2003 na své 7. schůzi usnesením č. 150 vrátil Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy, a to v hlasování č. 38, při kterém ze 64 přítomných senátorek a senátorů se pro návrh vyslovilo 60 a nikdo nebyl proti.

III.

Podklad pro rozhodování dle § 48 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb.

Na základě ustanovení § 48 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb. si Ústavní soud od Pozemkového fondu vyžádal údaje týkající se aktuálního přehledu vypořádání nároků za nevydané pozemky dle zákona o půdě, jakož i přehledu soudních sporů mezi oprávněnými osobami uplatňujícími nárok dle § 11 odst. 2 zákona o půdě a Pozemkovým fondem.

Dle sdělení předsedy výkonného výboru Pozemkového fondu Ing. J. M. ze dne 28. listopadu 2005 č. j. PF 2258/05MI-64297 z celkové výše nároků za nevydané pozemky z rozhodnutí okresních pozemkových úřadů v hodnotě 7.346.154,44 tis. Kč k datu 18. listopadu 2005 činí zůstatek nevypořádaných nároků za nevydané pozemky 1.872.183,08 tis. Kč, z čehož zůstatek přímých nároků představuje 660.432,31 tis. Kč a zůstatek postoupených nároků 1.211.750,77 tis. Kč. V roce 2004 došlo vypořádání přímých nároků v hodnotě 115.833,02 tis. Kč, postoupených nároků v hodnotě 395.606,98 tis. Kč, v roce 2005 (k datu 18. listopadu 2005) došlo pak k vypořádání přímých nároků v hodnotě 108.892,17 tis. Kč, postoupených nároků v hodnotě 465.212,03 tis. Kč. V roce 2004 tak činil podíl vypořádaných postoupených nároků 77,35 % z celkového objemu vypořádaných nároků, za období od 1. ledna 2005 do 18. listopadu 2005 byl tento podíl 81,03 %.

V letech 2004 a 2005 zavedl Pozemkový fond tzv. strukturovanou nabídku, tj. nabízel pozemky v obcích, z nichž pocházejí dosud nevypořádané nároky za nevydané pozemky, čímž s výjimkou Prahy a některých velkých měst nabídl ve všech obcích větší objem pozemků, než činily nároky oprávněných osob. Strukturovaná nabídka tak dle sdělení Pozemkového fondu představovala v roce 2004 hodnotu 1.495.200 tis. Kč, v roce 2005 hodnotu 3.035.210 tis. Kč, přičemž přes tuto cílenou nabídku pohyboval se zájem oprávněných osob o nabízené pozemky v roce 2004 na úrovni cca 24 % a v roce 2005 na úrovni cca 26 %.

Dle sdělení předsedy výkonného výboru Pozemkového fondu bylo na uspokojení nároku podle § 11 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 183/1993 Sb., podáno vůči Pozemkovému fondu celkem 360 žalob, z toho 9 žalob do 31. prosince 1999, 28 žalob od 1. ledna 2000 do 30. dubna 2005 a 323 žalob od 1. května 2005 do 24. listopadu 2005. Ve sporech zahájených v roce 2005 nebylo zatím vydáno pravomocné rozhodnutí ve věci, ohledně sporů zahájených v minulosti a pravomocně skončených se ve sdělení odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu, dle níž nárok na poskytnutí náhradních pozemků nezahrnuje právo oprávněné osoby na výběr náhradních pozemků (2 Cdon 522/96, 26 Cdo 1478/2000 a další).

Za účelem poskytnutí možnosti se eventuálně k němu vyjádřit, bylo sdělení předsedy výkonného výboru Pozemkového fondu Ing. J. M. ze dne 28. listopadu 2005 č. j. PF 2258/05MI-64297 doručeno navrhovatelům i účastníkům řízení (§ 60 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb.).

Této možnosti využili navrhovatelé a v podání doručeném Ústavnímu soudu dne 9. prosince 2005 uvádějí, že jakkoli nemají v úmyslu zpochybňovat statistické údaje uváděné ve sdělení předsedy výkonného výboru Pozemkového fondu, považují za nezbytné poukázat na fakt, že tvrzení o zásadním převisu nabídky vhodných pozemků nad objemem nároků může souhlasit jen z pohledu celorepublikové statistiky. V celorepublikovém srovnání se totiž vedle sebe nachází jak katastrální území, kde bylo nabídnuto mnohem více pozemků, než odpovídá rozsahu nevypořádaných nároků v této oblasti, tak jsou zde zahrnuta i katastrální území, kde se nepodařilo nabídnout vůbec žádné pozemky. Dané tvrzení ilustrují navrhovatelé na příkladu několika katastrálních území v bývalém okrese Nový Jičín, kde Pozemkový fond nenabídl vůbec žádné pozemky jako náhrady, přičemž poznamenávají, že existu-

ji i území, kde Pozemkový fond ani žádné vhodné pozemky neměl k dispozici. V závěru svého vyjádření vyslovují přesvědčení, že pokud by se rozhodnutí Ústavního soudu v předmětné věci mělo o sdělení předsedy výkonného výboru Pozemkového fondu opírat, bylo by je nutno podstatným způsobem upřesnit, zejména by muselo namísto obecných tvrzení, vztahujících se k celému území České republiky, podávat obraz o stavu vypořádávání nároků za nevydané pozemky na menších územích, nejlépe dle bývalých okresů.

IV.

Upuštění od ústního jednání

Dle ustanovení § 44 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb. může Ústavní soud se souhlasem účastníků od ústního jednání upustit, nelze-li od něj očekávat další objasnění věci. Vzhledem k tomu, že oba účastníci, tj. navrhovatelé prostřednictvím svého právního zástupce v podání doručeném Ústavnímu soudu dne 30. listopadu 2005, jakož i prostřednictvím osob oprávněných jednat jejich jménem v podání doručeném Ústavnímu soudu dne 2. prosince 2005, a účastník řízení ve vyjádření předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky doručeném Ústavnímu soudu dne 1. prosince 2005 a předsedy Senátu Parlamentu České republiky doručeném Ústavnímu soudu dne 8. prosince 2005, vyjádřili svůj souhlas s upuštěním od ústního jednání, a dále vzhledem k tomu, že Ústavní soud má za to, že od jednání nelze očekávat další objasnění věci, bylo od ústního jednání v předmětné věci upuštěno.

V.

Dikce napadeného právního předpisu

Dle ustanovení § 13 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 253/2003 Sb.: „Oprávněná osoba má právo na převod pozemku ve vlastnictví státu do 2 let ode dne právní moci rozhodnutí Pozemkového úřadu. V případě, že o právu na převod pozemku nerozhoduje Pozemkový úřad, oprávněná osoba má právo na převod pozemku ve vlastnictví státu do 2 let od doby, kdy mohla nárok na převod uplatnit u Pozemkového fondu poprvé.“. Dle odstavce 7 uvedeného zákonného ustanovení: „Po uplynutí doby uvedené v odstavci 6 právo na převod pozemku ve vlastnictví státu zaniká.“.

Dle čl. VI zákona č. 253/2003 Sb.: „Pokud rozhodnutí Pozemkového úřadu nabylo právní moci anebo nárok na převod byl uplatněn před účinností tohoto zákona, lhůta pro převod pozemku končí dnem 31. prosince 2005.“.

VI.

Podmínky aktivní legitimace navrhovatele

Návrh na zrušení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a ustanovení čl. VI části třetí zákona č. 253/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 253/2001 Sb., a některé další zákony, byl podán skupinou 24 senátorů Senátu Parlamentu České republiky, jejichž jménem je oprávněna jednat senátorka RNDr. J. S., a skupinou 57 poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, jejichž jménem je oprávněna jednat poslankyně Ing. V. N. Na straně navrhovatelů lze tudíž konstatovat naplnění podmínek aktivní legitimace pro řízení o kontrole norem dle ustanovení § 64 odst. 1 písm. b) zákona č. 182/1993 Sb.

VII.

Ústavní konformita kompetence a legislativního procesu

Ústavní soud v souladu s ustanovením § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je v řízení o kontrole norem povinen posoudit, zda napadený zákon, jeho jednotlivé ustanovení, příp. jiný právní předpis nebo jeho jednotlivé ustanovení byl přijat a vydán v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem.

Ze sněmovních tisků a těsnopiseckých zpráv, jakož i vyjádření účastníka řízení bylo zjištěno, že Poslanecká sněmovna schválila návrh předmětného zákona ve 3. čtení na své 16. schůzi dne 22. května 2003 usnesením č. 505, kdy z přítomných 192 poslankyň a poslanců se pro jeho přijetí vyslovilo 118 poslankyň a poslanců, proti hlasovalo 63.

Senát dne 27. června 2003 na své 7. schůzi usnesením č. 150 předmětný zákon vrátil Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy, a to v hlasování č. 38, při kterém ze 64 přítomných senátorů a senátorek se jich pro návrh vyslovilo 60 a nikdo nebyl proti.

O návrhu Senátem vráceného zákona hlasovala Poslanecká sněmovna na 198. schůzi dne 22. července 2003, přičemž hlasy 124 z přítomných 196 poslankyň a poslanců, když proti hlasovalo 57, setrvala na znění návrhu zákona postoupeného Senátu (usnesení č. 621).

Předmětný zákon byl podepsán příslušnými ústavními činiteli a byl pod č. 253/2003 Sb. řádně vyhlášen v částce 86 Sbírky zákonů, která byla rozeslána dne 6. srpna 2003, a dle čl. VII nabyt účinnosti dnem vyhlášení, čili dnem rozeslání příslušné částky Sbírky zákonů.

VIII.

Obsahový soulad napadených zákonných ustanovení s ústavním pořádkem

VIII/a

Smysl a účel zákona o půdě

Smyslem a účelem zákona o půdě dle jeho preambule je zmírnění následků některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989, zlepšení péče o zemědělskou a lesní půdu obnovením původních vlastnických vztahů k půdě, jakož i úprava vlastnických vztahů k půdě v souladu se zájmy hospodářského rozvoje venkova i v souladu s požadavky na tvorbu krajiny a životního prostředí.

Zákon o mimosoudních rehabilitacích, ve srovnání se zákonem o půdě druhý z klíčových „restitučních zákonů“, v preambuli vymezuje svůj účel úžeji. Považuje za něj zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd, k nimž došlo v období let 1948 až 1989.

Rozdílu v účelech odpovídá i rozdíl legislativního mechanismu zmírňování křivd komunistického režimu.

Dle zákona o mimosoudních rehabilitacích fyzická osoba disponuje nárokem na vydání věci, splňuje-li podmínky být oprávněnou osobou (§ 3), je-li věc v držení povinné osoby (§ 4), dále jsou-li dány zákonné podmínky vydání věci (§ 6) a konečně nejsou-li dány zákonné důvody pro nevydání věci (§ 8 odst. 1 až 4). Existují-li důvody nevydání za splnění předchozích podmínek restituce, subsidiárně je zakotveno poskytnutí finanční náhrady (§ 8 odst. 5).

Dle zákona o půdě fyzická osoba disponuje nárokem na vydání pozemku, splňuje-li podmínky být oprávněnou osobou (§ 4), je-li pozemek v držení povinné osoby (§ 5), dále jsou-li dány zákonné podmínky vydání pozemku (§ 6) a konečně nejsou-li dány zákonné důvody pro nevydání pozemku (§ 11 odst. 1). Jelikož účelem zákona není toliko zmírnění křivd, nýbrž i obnova venkova, v případě existence důvodů nevydání pozemku subsidiárně je založen nárok na bezúplatný převod jiného pozemku do vlastnictví oprávněné osoby (§ 11 odst. 2). Teprve za pozemky, které se podle tohoto zákona nevydávají a za které nelze poskytnout oprávněné osobě jiný pozemek, zakotvuje zákon o půdě

v pořadí druhý subsidiární nárok, jímž je nárok na finanční náhradu (§ 16 odst. 1). V případech splnění podmínek pro vydání původního, příp. náhradního pozemku zákon alternativně zakládá pro oprávněné osoby možnost vypořádání nároků převodem vlastnických práv k nemovitostem ve vlastnictví státu a správě Pozemkového fondu [§ 18a, § 17 odst. 3 písm. a) zákona o půdě].

VIII/b

Návrhové body

Návrhovým bodem prvním je námitka nerovnosti založené napadenými zákonnými ustanoveními, a to nerovnosti trojí: jednak nerovnosti dané absencí odůvodněného odlišení mezi půdou, již stát jakožto vlastník a účastník soukromoprávního vztahu převádí na jiné osoby, a půdou, kterou je stát povinen vydat oprávněným osobám – restituentům – na základě restitučních předpisů, jednak nerovnosti mezi skupinou restituentů, jejichž nárok se podaří uspokojit, a druhou skupinou, jejíž nárok se uspokojit nepodaří, a to jak v případech objektivních potíží nezaviněných ani dlužníkem (státem) ani věřitelem (oprávněnou osobou), tak i v případech zaviněných postupem Pozemkového fondu, a konečně nerovnosti mezi cenou náhradního pozemku a výší eventuální finanční náhrady.

Druhým návrhovým bodem je pak námitka dotčení ústavního principu ochrany oprávněné důvěry občana v právo (legitimního očekávání), nahlížena jak z pohledu principu zákazu svévole a právní jistoty (plynoucí z principu právního státu), tak i z pohledu práva plynoucího z Dodatkového protokolu k Úmluvě (chránícího i majetkový nárok).

VIII/c

Hlediska přezkumu ústavnosti lhůt

Předmětem posuzovaného návrhu na kontrolu norem jsou zákonná ustanovení zakotvující propadnou lhůtu pro uplatnění práva na vydání náhradního pozemku dle § 11 odst. 2 zákona o půdě.

V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 33/97 [Sbírka nálezu a usnesení Ústavního soudu (dále jen „Sbírka rozhodnutí“), svazek 9, nález č. 163; vyhlášen pod č. 30/1998 Sb.] Ústavní soud v nejobecnější rovině k pojmu lhůty jako právní skutečnosti konstatoval: „Smyslem právního institutu lhůty je snížení entropie (neurčitosti) při uplatňování práv, resp. pravomocí, časové omezení stavu nejistoty v právních vztazích (což hraje zejména důležitou roli z hlediska dokazování v případech sporů), urychlení procesu rozhodování s cílem reálného dosažení zamýšlených cílů. Tyto důvody vedly k zavedení lhůt již před tisíci lety.“.

Zásadní právní názor vymezující rozsah ústavního přezkumu zákonných ustanovení zakotvujících lhůty pak Ústavní soud vyslovil v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 46/2000 (Sbírka rozhodnutí, svazek 22, nález č. 84; vyhlášen pod č. 279/2001 Sb.) v souvislosti s posuzováním ústavnosti lhůty pro uplatnění nároků plynoucích ze zákona o soudní rehabilitaci (§ 6 zákona č. 119/1990 Sb.): „Poslání Ústavního soudu spočívá v kontrole ústavnosti. V tomto rámci tento soud může pouze rušit neústavní předpisy, případně jejich části, není však jeho úkolem reparovat následky, které nastaly tím, že navrhovatel neuplatnil své právo ve stanovené lhůtě. Zrušení lhůt porušuje zásady právního státu, neboť významně zasahuje do principu právních jistot, který je jednou ze základních náležitostí současných demokratických právních systémů. Lhůta sama o sobě nemůže být protiústavní. Může se však takto jevit s ohledem na konkrétní okolnosti. Tvrzení navrhovatele, že neměl důvěru k československým soudům a neměl ani potřebné informace, a proto ve lhůtě stanovené § 6 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, své právo včas neuplatnil, jej nezbavuje povinnosti řídit se platnými právními normami.“.

Tenor uvedeného názoru spočívá tedy ve skutečnosti, že lhůta prima facie bez dalšího nevykazuje a ani nemůže vykazovat znaky protiústavnosti, tyto pak mohou být dány teprve „konkrétními okolnostmi“ posuzované věci, jinými slovy, posouzení ústavnosti lhůty je posouzením kontextuálním.

Těmito „konkrétními okolnostmi“, čili hledisky kontextuálního posouzení ústavnosti lhůty dle dosavadní judikatury Ústavního soudu jsou:

1. nepřiměřenost (disproporcionalita) lhůty ve vztahu k ní časově omezené možnosti uplatnění ústavně garantovaného práva (nároku), případně k ní vymezenému časovému úseku omezení subjektivního práva. Z uvedeného pohledu Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 5/03 (Sbírka rozhodnutí, svazek 30, nález č. 109; vyhlášen pod č. 211/2003 Sb.) zrušil ustanovení § 3 a § 6 zákona č. 290/2002 Sb., jež představovala nepřiměřené omezení vlastnického práva, porušení čl. 11 odst. 1 ve spojení s čl. 4 odst. 4 Listiny (za ústavně konformní soud považoval v rozhodovaném kontextu takovou právní úpravu, jež by toto omezení zakládala pouze ve zcela nezbytném časovém rozsahu, kterým lze rozumět toliko minimální časové, a to zřetelně *prima facie* „přechodné“ údobí, nikoli ale lhůtu deseti let);
2. svévole zákonodárce při stanovení lhůty (jejím zakotvení anebo zrušení). Ve smyslu tohoto hlediska posuzování ústavnosti lhůty postupoval soud ve věci sp. zn. Pl. ÚS 2/02 (Sbírka rozhodnutí, svazek 32, nález č. 35; vyhlášen pod č. 278/2004 Sb.), v níž za protiústavní označil zrušení ustanovení § 879c až § 879e občanského zákoníku (dále též „obč. zák.“) provedené zákonem č. 229/2001 Sb., jímž zákonodárce zasáhl do legitimního očekávání přesně vymezeného okruhu subjektů pouhý jeden den před uplynutím lhůty, ve které by došlo k nabytí vlastnického práva, v důsledku čehož subjekty, které jednaly v důvěře v předem státem stanovené podmínky, byly pouhý den před uplynutím zmíněné lhůty konfrontovány se svévolným postupem státu, jež soud shledal rozporným s čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě (a to s odvoláním se na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva v kauze Broniowski proti Polsku z r. 2002, Gratzinger a Gratzingerová proti České republice z r. 2002, Zvolský a Zvolská proti České republice z r. 2001);
3. ústavně neakceptovatelná nerovnost dvou skupin subjektů, jež je výsledkem zrušení určité zákoně podmínky uplatnění práva pro její protiústavnost, přičemž se tímto zrušením pro dotčenou skupinu subjektů v důsledku uplynutí lhůt již v důsledku derogace bez dalšího možnost uplatnění práva neotevřela. Vycházejí z takto chápané „konkrétní okolnosti“, v nálezech sp. zn. Pl. ÚS 3/94 (Sbírka rozhodnutí, svazek 1, nález č. 38, vyhlášen pod č. 164/1994 Sb.) a sp. zn. Pl. ÚS 24/97 (Sbírka rozhodnutí, svazek 11, nález č. 62; vyhlášen pod č. 153/1998 Sb.) Ústavní soud zrušením ustanovení stanovujícího počátek lhůty pro uplatnění restitučního nároku otevřel možnost jejich uplatnění i pro ty oprávněné osoby, jež v důsledku podmínky trvalého pobytu ve lhůtách původních nároky úspěšně uplatnit nemohly. Soud v této souvislosti konstatoval, že „tyto osoby proto byly fakticky vyloučeny z okruhu oprávněných osob, které se mohly domáhat finanční náhrady, a byly tedy – ve srovnání s jinými oprávněnými osobami – protiústavně znevýhodněny a ocitly se vůči nim v nerovném právním postavení“.

Úkolem Ústavního soudu v předmětné věci je proto posouzení, jsou-li rovněž u zákonných ustanovení zakotvujících propadnou lhůtu pro uplatnění práva na vydání náhradního pozemku dle § 11 odst. 2 zákona o půdě dány „konkrétní okolnosti“ mající za následek jejich rozpor s ústavním pořádkem, anebo tomu tak není. U „konkrétních okolností“ sub 1. a 2. lze považovat za adekvátní test nepřipustností extrémní disproporcionality (*rational basic test*), sub 3. pak test postupem plynoucím ze zásady proporcionality (*suspect classification*) [k uvedenému rozlišení viz nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/03 (Sbírka rozhodnutí, svazek 34, nález č. 113; vyhlášen pod č. 512/2004 Sb.); z pramenů doktrinárních např. W. Brugger, *Einführung in das öffentliche Recht der USA*. München 1993, s. 116 a násl.; J. E. Nowak, R. D. Rotunda, *Constitutional Law*. 4. Ed., St. Paul 1991, s. 568 a násl.].

VIII/d

Právní režim vydávání náhradních pozemků

Zákon o půdě dosažení svých účelů, jimiž, jak bylo již konstatováno, jsou zmírnění následků některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989, zlepšení péče o zemědělskou a lesní půdu obnovením původních vlastnických vztahů k půdě, jakož i úprava vlastnických vztahů k půdě v souladu se zájmy hospodářského rozvoje ven-

kova i v souladu s požadavky na tvorbu krajiny a životního prostředí (preambule), sleduje i uplatněním principu priority navrácení původních pozemků a ostatních nemovitostí oprávněným osobám a principu priority naturální kompenzace v případě nemožnosti takového vydání. Tyto principy se promítají do ustanovení § 11 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dle něhož v případě, kdy pozemky vydat nelze, „pozemkový fond oprávněné osobě převede bezúplatně do vlastnictví jiné pozemky ve vlastnictví státu postupem podle § 8 odst. 4 zákona České národní rady č. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, ve znění pozdějších předpisů, a to pokud možno v téže obci, ve které se nachází převážná část pozemků původních, pokud s tím oprávněná osoba souhlasí.“.

Vysloví-li oprávněná osoba s převodem nabízeného náhradního pozemku souhlas, je Pozemkový fond povinen k tomuto naturálnímu odškodnění. Z ustanovení § 8 zákona č. 284/1991 Sb., podle něhož se má náhradní pozemek poskytnout, vyplývá, že tento pozemek má odpovídat nahrazovanému pozemku výměrou a stejnou kvalitou. Nahrazovaný pozemek je tedy určen druhovým – generickým způsobem.

Vydání náhradního pozemku zákon tudíž spojuje s mechanismem pozemkových úprav, diskreci nabídky omezuje podmínkou subsidiarity (dle níž nabídky v jiné lokalitě jsou možné v případě neexistence odpovídajících nabídek v lokalitě původní), jakož i souhlasem oprávněné osoby.

K otázce vztahu mezi převodem půdy, kterou stát jakožto vlastník převádí na jiné osoby, a převodem půdy, kterou je stát povinen vydat oprávněným osobám – restituentům – na základě restitučních předpisů, zaujal Ústavní soud stanovisko v nálezu sp. zn. III. ÚS 495/02 ze dne 4. března 2004 (Sbírka rozhodnutí, svazek 32, nálezn. č. 33): „Nároky vzniklé podle zákona o půdě mají prioritu, což vyplývá jak z ratia legis zákona o půdě a dle jeho § 11 odst. 2 (srov. slovo „převede“), tak z § 19 odst. 1 zákona o převodu pozemků. Pokud Fond aplikuje opačný výklad, ocitá se mimo rámec oprávnění, která mu zákon svěřuje (srov. čl. 2 odst. 2 Listiny). Taková interpretace při systematickém výkladu nemůže obstát. Zákon (§ 2 odst. 1 zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů) přikazuje Fondu činit úkony pouze v rámci zákona o půdě, jehož účelem je uspokojení nároků oprávněných osob. Později přijatá úprava v zákoně o převodu pozemků na tomto právním stavu, s přihlédnutím k principům ochrany legitimních očekávání a právní jistoty, nemohla nic změnit ... Jinak řečeno, Fond nesmí fakticky upřednostňovat postup podle zákona o převodu pozemků před uspokojováním závazků státu podle § 11 odst. 2 zákona o půdě, které stát uznal, protože to je v rozporu s jeho působností v rámci plnění povinností uložených státu zákonem o půdě. Účel zákona o půdě nemůže být pominut odkazem na specialitu zákona č. 95/1999 Sb. Platné znění § 1 odst. 2 písm. a) zákona č. 95/1999 Sb. (podle kterého tento zákon upravuje postup Pozemkového fondu při převodu zemědělských pozemků na oprávněné osoby) je patrně nutno interpretovat s přihlédnutím k principům ochrany hmotného zájmu (čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě) a právní jistoty a s ohledem na § 19 odst. 1 zákona o převodu pozemků, které deklaruje nedotčenost zákona o půdě.“.

Základní otázkou, jež z uvedeného právního názoru plyne, je otázka právních nástrojů, které sluší oprávněné osobě k zajištění jejích pohledávek vůči Pozemkovému fondu, zvláště k zajištění jejich přednosti.

Dle shodného stanoviska judikatury i doktríny převod náhradních pozemků není rozhodovacím ve správním řízení, vztah mezi Pozemkovým fondem a oprávněnou osobou není vztahem mocenským, nýbrž je charakterizován rovností obou subjektů, je vztahem soukromoprávním, je vztahem dlužníka a věřitele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2000 sp. zn. 24 Cdo 212/2000, usnesení zvláštního senátu dle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ze dne 24. 11. 2004 sp. zn. Konf 80/2003, L. Kopáč, J. Švestka, Úvaha nad možností převodu restitučních nároků k zemědělským pozemkům, Právní rozhledy, 6, 1995, s. 224). Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2000 sp. zn. 24 Cdo 212/2000 na právní vztah mezi oprávněnou osobou a Pozemkovým fondem při převodech náhradních pozemků nelze aplikovat přímo zákon o pozemkových úpravách.

Dle ustálené soudní judikatury se oprávněná osoba civilní žalobou nemůže ale domáhat vydání konkrétního pozemku, který si sama vybrala (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 1997 sp.

zn. 2 Cdon 522/96, usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 2. 8. 2000 sp. zn. 8 C 165/2000, rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 2. 2000 sp. zn. 35 Co 4/2000; v rozsudku ze dne 18. 1. 2001 sp. zn. 26 Cdo 1478/2000 pak Nejvyšší soud výslovně uvedl: „Nárok na poskytnutí náhradních pozemků nezahrnuje právo oprávněné osoby vůči Pozemkovému fondu na jejich výběr. Je na Pozemkovém fondu, aby oznámil, které pozemky ve vlastnictví státu mohou být poskytnuty jako pozemky náhradní. Toto oznámení nelze považovat za návrh na uzavření smlouvy o převodu náhradních pozemků.).

Není-li u věřitele dána možnost výběru, tedy možnost konkrétního vymezení žalobního petitu, nutno pak zodpovědět otázku, jakého nároku se lze věřitelem v daném soukromoprávním vztahu domáhat soudní žalobou. Doktrína reagovala na daný problém následující právní konstrukcí: „chce-li oprávněná osoba od pozemkového fondu náhradní pozemek, může žalovat o povinnost pozemkového fondu s ní smlouvu o převodu takového pozemku uzavřít. Zákon č. 229/1991 Sb. stanoví povinnost uzavřít smlouvu, nestanoví však prostředky, jak se jejího uzavření domoci. Platí proto ... obecný režim. Podle ustanovení § 161 odst. 3 o. s. ř. pak pravomocný rozsudek ukládající prohlášení vůle toto prohlášení nahrazuje ... Při absolutním nedostatku zvláštních ustanovení v zákoně č. 229/1991 Sb. ... se ... dopracujeme až k občanskému zákoníku jako nejobecnějšímu soukromoprávnímu předpisu, a k tomu, že zákon ani nic jiného neukládá pozemkovému fondu, který z pozemků v téže obci (zbývá-li jich více než jeden) má za povinnost oprávněné osobě převést. Lze-li ovšem závazek splnit více způsoby, má právo volby podle § 561 odst. 1 obč. zák. dlužník. ... Za této situace pak petit žaloby musí být nutně alternativní a zahrnovat (se spojkou nebo) všechny v úvahu přicházející pozemky v katastru dané obce“ (M. Kindl, Restituce v soudní praxi. Praha 1997, s. 20).

Vycházejí z takto vyloženého stanoviska doktrinárního, Okresní soud v Děčíně ve věci sp. zn. 19 C 155/2000 judikoval závěr, dle něhož oprávněné osoby se mohou domáhat svého nároku vůči Pozemkovému fondu na poskytnutí náhradních pozemků ve formě bezúplatného převodu, je-li osvědčeno, že v přijatelné lhůtě jejich oprávněné nároky dosud nebyly uspokojeny či nebylo-li vůbec započato s jejich vyřizováním, přičemž „žaloba o nahrazení projevu vůle smlouvy o bezúplatném převedení pozemku se odvíjí od nároku oprávněných osob na poskytnutí náhradních pozemků, pak – z hlediska dodržení přesnosti, určitosti a srozumitelnosti žalobního návrhu (petitu) – je zapotřebí konkretizovat žalobní návrh, čehož nelze dosáhnout jinak, než uvedením příslušných pozemků, které mohou být předmětem bezúplatného převedení na oprávněné osoby. Soud je pak vázán rozsahem náhrad, které žalující oprávněné osoby v řízení uplatnily, přičemž z pozemků, jež jsou v žalobním návrhu (petitu) specifikovány, převezme ty pozemky, u nichž budou dány podmínky k jejich bezúplatnému převodu na žalující oprávněné osoby, a to v alikvotním rozsahu (ocenění) nevydaných pozemků s tím, že žalovaný je příp. oprávněn (alternativně) vydat žalobkyním i jiné pozemky v k. ú. téže obce, což by v daném případě přicházelo v úvahu. Alternativní petit tak v počáteční fázi napadnutí žaloby, kdy oprávněné osoby neznají, zda k tomu kterému pozemku byl či nebyl uplatněn restituční nárok, případně zda pro jiné zákonné důvody jej nelze vydat, splňuje kritéria k tomu, aby soud mohl věc meritorně projednat s tím, že v příslušné fázi sporu (po učiněné verifikaci vhodných pozemků, které mohou být předmětem náhrady, resp. bezúplatného převodu) oprávněné osoby mohou svůj žalobní nárok přísl. dispozičním úkonem ještě modifikovat (§ 95 o. s. ř.). Užití alternativního petitu tak vytěsňuje úvahy o tom, že žalující oprávněné osoby se domáhají bez hmotněprávního titulu toliko konkrétního pozemku (pozemků), nýbrž že realizují výkon svého práva plynoucí z jejich nároku na bezúplatné převedení pozemků dle § 11 odst. 2 zákona 229/1991 Sb.“.

V již citovaném nálezu sp. zn. III. ÚS 495/02 Ústavní soud posuzoval opodstatněnost žalobního titulu na vydání konkrétně určeného pozemku oprávněnými osobami dle § 11 odst. 2 zákona o půdě. Konstatoval, že „nárok stěžovatelek na vydání náhradního pozemku nebyl dlouhodobě uspokojen. Soudy měly povinnost zkoumat, zda tento stav není výsledkem libovůle či dokonce svévole Fondu při naplňování zákona o půdě. Přitom se měly vypořádat s námitkami, že Fond nemá zájem na vydávání pozemků, protože má z jejich správy prospěch, a že jeho veřejné nabídky nejsou schopny uspokojovat zákonné nároky oprávněných osob, které jsou takto fakticky nuceny se svého nároku vzdát ve prospěch finančního vyrovnání. Takový postup Fondu je jednoznačným porušením čl. 2 odst. 2 Listiny, resp. čl. 2 odst. 3 Ústavy.“. Uvedl dále, že jakkoli je vztah Pozemkového fondu a oprávněné osoby dle § 11 odst. 2 zákona o půdě vztahem soukromoprávním (tj. ovládaným principem rovnosti), nelze nemít

na zřeteli, že Pozemkový fond je „veřejnou institucí, protože plní veřejný účel“, a tudíž „mají-li obecné soudy dostát své ústavní povinnosti poskytovat ochranu právem chráněným zájmům, musí při posuzování postupu státu, resp. jím zmocněných osob (plnících povinnosti státu) zkoumat, zda nedochází k libovůli.“.

Ústavní soud v této souvislosti zaujal i stanovisko k dosavadní relevantní judikatuře obecných soudů: K právnímu názoru Nejvyššího soudu obsaženému v rozhodnutí ze dne 18. 1. 2001 sp. zn. 26 Cdo 1478/2000, dle něhož „nárok na poskytnutí náhradních pozemků nezahrnuje právo oprávněné osoby na výběr náhradních pozemků,“ přičemž „oznámení Pozemkového fondu České republiky, které pozemky mohou být poskytnuty jako pozemky náhradní, není návrhem na uzavření smlouvy,“ Ústavní soud uvedl, že „tento právní názor je třeba aplikovat a vykládat ústavně konformním způsobem“, rozhodnutí Nejvyššího soudu (který zde převzal svůj starší právní názor z rozhodnutí ze dne 29. 1. 1997 sp. zn. 2 Cdon 522/96) „zřetelně vychází z předpokladu, že Fond plní řádně své zákonné povinnosti a omezuje nárok na domáhání se konkrétního náhradního pozemku jen proto, aby přidělování pozemků bylo spravedlivé. Odkaz na právní názor Nejvyššího soudu nemůže sloužit k legitimování takového postupu při přidělování náhradních pozemků, který by (nahlíženo z objektivního pohledu) byl svévolný nebo diskriminující. Libovůle či liknavost při přidělování pozemků je protiprávní a protiprávnímu jednání nelze poskytnout soudní ochranu. Žaloba domáhající se vydání konkrétního pozemku může představovat jediný prostředek obrany proti libovůli. Ústavní soud rovněž připomíná, že z ústavního zákazu odepření spravedlnosti vyplývá povinnost obecných soudů vyplňovat mezery v zákonech tam, kde by opak vedl k faktické nevymahatelnosti nároku. Ostatně i jiný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2002 sp. zn. 28 Cdo 1847/2001 ukazuje, že i Nejvyšší soud si je vědom povinnosti zajistit vynutitelnost nároku dle § 11 odst. 2 zákona o půdě.“.

V závěru uvedeného nálezu Ústavní soud výslovně zdůraznil omezení svého přezkumu na otázky ústavnosti, respektoval maximu nenahrazování funkce obecných soudů při interpretaci a aplikaci jednoduchého práva, pročež konstatoval následující: „Ústavní soud na závěr poznamenává, že i kdyby obecné soudy dále stály na názoru, že žaloba nemůže označovat konkrétní pozemek, musí vzít v úvahu i svou povinnost (s přihlédnutím k zákazu odmítnutí spravedlnosti, resp. k povinnosti poskytnout ochranu legitimnímu očekávání) vést stěžovatelky k úpravě petitu tak, aby v případě úspěchu stěžovatelek bylo možno uložit Fondu povinnost vydat v určité konkrétní době pozemek soudem určený, tak aby jeho hodnota vyplývající z velikosti, lokalizace a kvality se co nejvíce přiblížila současné hodnotě původního pozemku. Tento požadavek vyplývá již z dikce § 11 odst. 2 zákona o půdě, která presumuje souhlas oprávněné osoby s nabízeným pozemkem. Nutno také připomenout, že pro správu státního majetku vždy platila pravidla, která jsou nyní *expressis verbis* vyjádřena v zákoně o majetku České republiky, podle kterého „Majetek musí být využíván účelně a hospodárně k plnění funkcí státu a k výkonu stanovených činností; jiným způsobem lze majetek použít nebo s ním naložit pouze za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem anebo tímto zákonem.“ (§ 14 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, který zavazuje i Fond – § 2 odst. 2 citovaného zákona). Fond nemůže ignorovat již existující závazky státu, které na sebe vzal v § 11 odst. 2 zákona o půdě.“.

VIII/e

Ratio decidendi

Judikaturu obecných soudů v otázce žalobního titulu svědčícího oprávněné osobě při uplatnění práva na vydání náhradního pozemku dle § 11 odst. 2 zákona o půdě lze tudíž zobecnit dvojím konstatováním: za relevantní a ustálenou ji lze považovat toliko potud, vymezuje-li daný titul negativně (tj. nepovažuje-li převod náhradních pozemků za rozhodování ve správním řízení a vylučuje-li nárok oprávněné osoby na poskytnutí náhradních pozemků vůči Pozemkovému fondu formou jejich výběru); vymezily-li obecné soudy v některých dosavadních rozhodnutích žalobní titul oprávněné osoby pozitivně, nelze prozatím mluvit o ustálené a předvídatelné judikatuře.

Dle ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 253/2003 Sb., oprávněné osobě sluší právo na převod pozemku ve vlastnictví státu do 2 let ode dne právní moci rozhodnutí Pozemkového úřadu; nerozhoduje-li o převodu Pozemkový úřad, do 2 let od doby, kdy mohla nárok na převod uplatnit u Pozemkového fondu poprvé, přičemž tato lhůta je lhůtou propadnou.

Nabylo-li rozhodnutí Pozemkového úřadu právní moci anebo nárok na převod byl uplatněn před účinností zákona č. 253/2003 Sb., tj. přede dnem 6. srpna 2003, dle čl. VI tohoto zákona lhůta pro převod pozemku končí dnem 31. prosince 2005.

Čl. VI zákona č. 253/2003 Sb. tudíž stanovil pro realizaci nároku na vydání náhradního pozemku pro případy, u kterých rozhodnutí Pozemkového úřadu, jako titul pro vydání, nabylo účinnosti přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 253/2003 Sb. (tj. dnem 6. srpna 2003), jakož i pro případy, u nichž byl dán jiný titul pro vydání dnem actionis nata rovněž přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 253/2003 Sb. (tj. dnem 6. srpna 2003), minimální lhůtu dvou let, čtyř měsíců a 25 dní (tj. do dne 31. prosince 2005).

Ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona o půdě pak stanoví lhůtu dvou let pro ty případy, v nichž rozhodnutí Pozemkového úřadu, jako titul pro vydání nabude právní moci po dni nabytí účinnosti zákona č. 253/2003 Sb., a dále pro ty případy, u nichž je dán jiný titul pro vydání dnem actionis nata rovněž po dni nabytí účinnosti zákona č. 253/2003 Sb.

Nutno na tomto místě připomenout návrhové body skupiny senátorů a skupiny poslanců, a to námitku jednak nerovnosti dané absencí odůvodněného odlišení mezi půdou, kterou stát jakožto vlastník a účastník soukromoprávního vztahu převádí na jiné osoby, a půdou, kterou je stát povinen vydat oprávněným osobám – restituentům – na základě restitučních předpisů, a jednak nerovnosti mezi skupinou restituentů, jejichž nárok se podaří uspokojit, a té jejich skupiny, jejíž nárok se uspokojit nepodaří [jak v případech objektivních potíží nezaviněných ani dlužníkem (státem) ani věřitelem (oprávněnou osobou), tak i v případech zaviněných postupem Pozemkového fondu], jakož i námitku dotčení ústavního principu ochrany oprávněné důvěry občana v právo (legitimního očekávání), a to jak z pohledu principu zákazu svévole a právní jistoty (plynoucí z principu právního státu), tak i z pohledu práva plynoucího z Dodatkového protokolu k Úmluvě (chránícího i majetkový nárok).

Námitku první i třetí Ústavní soud plně akceptoval již v nálezu sp. zn. III. ÚS 495/02, pro ústavní posouzení všech tří uvedených námitek platí následující maxima:

Aniž by zpochybňoval tvrzení Pozemkového fondu o adekvátnosti „strukturované nabídky“ pro uspokojení nároků oprávněných osob dle § 11 odst. 2 zákona o půdě (viz sdělení předsedy výkonného výboru Pozemkového fondu Ing. J. M. ze dne 28. listopadu 2005 č. j. PF 2258/05MI-64297) a rovněž aniž by zpochybňoval tvrzení navrhovatelů o dodržení zásady vigilantibus iura ze strany oprávněných osob, Ústavní soud zastává názor, že neexistuje důkazní prostředek, jenž by mu umožňoval uvedená tvrzení v řízení o kontrole norem verifikovat. Takového ověření je myslitelné toliko v rámci danosti efektivního procesního prostředku k ochraně práva, jehož účelem je ověření adekvátnosti nabídky pro konkrétní oprávněnou osobu. Takový procesní prostředek může být jednak založen výslovným zákonným zakotvením a jemu odpovídající aplikační praxí, anebo může být vyvinut a ustálen samotnou judikaturou.

Rozborem relevantní úpravy obsažené v zákonu o půdě, jakož i rozborem dosavadní relevantní judikatury obecných soudů i Ústavního soudu nelze než dospět k závěru, že není naplněna ani jedna z uvedených alternativ.

Obdobný názor zastává v této souvislosti i právní doktrína: „Celý proces poskytování jiných pozemků je – kromě právní, organizační a územně technické náročnosti – spojen i s výraznými subjektivními vlivy, které mohou ve svých důsledcích vyvolávat pochybnosti o objektivitě v postupu konkrétních územních pracovišť Pozemkového fondu ČR. ... Z uvedení všech těchto – a v mnohém i nad rámec analýzy platné právní úpravy jdoucích – úvah lze podle mne vyvodit jeden závěr. Představa zákonodárce, že není nic jednoduššího, než za nevydáváný pozemek poskytnout oprávněné osobě jiný pozemek, se zřejmě ukazuje jako přinejmenším naivní. Pokud však platná právní úprava na tomto principu věcné kompenzace stojí, je zapotřebí věnovat i právní úpravě procedury, ve které se tak má dít, odpovídající pozornost. A to se podle mne ve vztahu k procesu poskytování jiných vhodných po-

zemků zatím (přes všechny dosavadní více či méně povedené novelizace příslušných ustanovení zákona o půdě) nepodařilo.“ (I. Průchová, Restituce majetku podle zákona o půdě. Praha 1997, s. 194.)

Pro oprávněné osoby dle § 11 odst. 2 zákona o půdě plyne z uvedeného závěr, dle něhož pro uplatnění práva na vydání náhradního pozemku neexistuje efektivní procesní prostředek (jinými slovy jde na úrovni jednoduchého práva o zakotvení subjektivního práva bez nároku, čili bez procesní možnosti jeho vymožení). Pro Ústavní soud v řízení o kontrole norem (přezkumu ústavnosti ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a ustanovení čl. VI zákona č. 253/2003 Sb.) z něj pak plyne konstatování, dle něhož lhůty zakotvené v ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a ustanovení čl. VI zákona č. 253/2003 Sb., časově omezují uplatnění práva oprávněných osob dle § 11 odst. 2 zákona o půdě na vydání náhradního pozemku, tj. práva, jemuž nesvědčí efektivní procesní prostředek, protože se z pohledu kritérií kontextuálního posouzení ústavnosti lhůt jedná o svévoli zákonodárce, stojící v rozporu s ústavním principem ochrany oprávněné důvěry občana v právo, jež je komponentem právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy), v rozhodovaném kontextu pak i v rozporu s principem legitimního očekávání při uplatňování majetkového práva plynoucího z čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

A contrario tedy zároveň platí ústavní konformita přiměřenou lhůtou omezené možnosti uplatnění práva oprávněné osoby (restituenta) na vydání náhradního pozemku dle § 11 odst. 2 zákona o půdě, ovšem za podmínky platnosti efektivního procesního prostředku k ochraně tohoto práva.

Ústavní soud v této souvislosti opakovaně připomíná, že takový procesní prostředek může být jednak založen výslovným zákonným zakotvením a jemu odpovídající aplikační praxí, anebo může být vyvinut samotnou judikaturou obecných soudů. Předpokladem ústavněprávního akceptování jeho judiciálního založení je určitost vymezení předmětu žaloby, dále ustálení daného procesního prostředku k ochraně práva v rozhodovací praxi soudů a následně pak předvídatelnost jejich rozhodování.

VIII/f

Funkce finanční náhrady

Finanční náhrada v klíčových restitučních zákonech, za něž nutno považovat zákon č. 87/1991 Sb. a zákon č. 229/1991 Sb., z pohledu původních intencí zákonodárce nesplňovala funkci ekvivalentu nevydané věci, resp. pozemku.

Tuto skutečnost lze potvrdit i obsahem vystoupení společného zpravodaje výborů Sněmovny lidu Federálního shromáždění poslance V. B. při projednávání návrhu zákona o mimosoudních rehabilitacích na společné schůzi Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSFR dne 19. února 1991, jež v této souvislosti konstatoval: „My, poslanci, z většiny výborů i z iniciativní skupiny, která na návrzích pracovala, jsme zásadně podporovali naturální restituce všude, kde je to možné, ale nechťeli jsme v nějakém širokém rozsahu zavádět finanční nebo dokonce, jak bylo v původních návrzích, peněžní restituce.“

Obdobně i u zákona o půdě byl jeho navrhovatel v otázce funkce finanční náhrady veden stejnou intencí, jak tomu bylo u zákona o mimosoudních rehabilitacích. Důvodová zpráva k návrhu zákona o půdě v tomto kontextu uvádí: „Za pozemky a budovy, které nebude možné vrátit, bude náležet náhrada v penězích, kterou poskytne původním vlastníkům příslušný ústřední orgán státní správy republiky ve stejném rozsahu a za obdobných podmínek, za jakých se poskytují náhrady při mimosoudní rehabilitaci.“

Princip priority naturální restituce před finanční kompenzací měl u obou z uvedených restitučních zákonů za následek konstrukci, dle níž finanční náhrada neplnila účel hodnotového ekvivalentu za nevydanou věc, resp. pozemek, a měla toliko symbolickou satisfakční funkci. Tato konstrukce vycházela z ekonomicky limitovaných možností státu po roce 1989 formou finančních náhrad zmírňovat některé křivdy způsobené komunistickým totalitním režimem.

Ústavní soud na tomto místě odkazuje na svoji rozsáhlou a ustálenou judikaturu, v níž zformuloval hlediska ústavněprávního posouzení kategorie rovnosti [viz především nálezy sp. zn. Pl. ÚS 16/93 (Sbírka rozhodnutí, svazek 1, nálezy č. 25; vyhlášen pod č. 131/1994 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS

36/93 (Sbírka rozhodnutí, svazek 1, nález č. 24; vyhlášen pod č. 132/1994 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 4/95 (Sbírka rozhodnutí, svazek 3, nález č. 29; vyhlášen pod č. 168/1995 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 5/95 (Sbírka rozhodnutí, svazek 4, nález č. 74; vyhlášen pod č. 6/1996 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 9/95 (Sbírka rozhodnutí, svazek 5, nález č. 16; vyhlášen pod č. 107/1996 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 33/96 (Sbírka rozhodnutí, svazek 8, nález č. 67; vyhlášen pod č. 185/1997 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 15/02 (Sbírka rozhodnutí, svazek 29, nález č. 11; vyhlášen pod č. 40/2003 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 33/03 (Sbírka rozhodnutí, svazek 35, nález č. 151; vyhlášen pod č. 584/2004 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 47/04 (vyhlášen pod č. 181/2005 Sb. a bude uveřejněn ve svazku 36 Sbírky rozhodnutí)]. Při chápání ústavního principu rovnosti se zejména ztotožnil se závěrem vyjádřeným Ústavním soudem ČSFR (nález sp. zn. Pl. ÚS 22/92, Sbírka usnesení a nálezů Ústavního soudu ČSFR, nález č. 11, str. 37). Ústavní soud ČSFR v něm pojal rovnost jako kategorii relativní, jež vyžaduje odstranění neodůvodněných rozdílů. Zásadě rovnosti v právech je proto třeba rozumět tak, že právní rozlišování v přístupu k určitým právům nesmí být projevem libovůle, neplyne z ní však závěr, že by každému muselo být přiznáno jakékoli právo. Obsah principu rovnosti Ústavní soud tím posunul do oblasti ústavněprávní akceptovatelnosti hledisek odlišování subjektů a práv. Hledisko první spatřuje ve vyloučení libovůle. Hlediskem druhým při posuzování protiústavnosti právního předpisu zakládajícího nerovnost je jím založené dotčení některého ze základních práv a svobod. Jinými slovy řečeno, Ústavní soud ve své judikatuře interpretuje ústavní princip rovnosti ve smyslu akcesorické i neakcesorické rovnosti. Určitá zákonná úprava, jež zvýhodňuje jednu skupinu či kategorii osob oproti jiným, nemůže být tudíž bez dalšího označena za porušení principu rovnosti. Zákonnodárce má určitý prostor k úvaze, zda takové preferenční zacházení zakotví. Musí přitom dbát o to, aby zvýhodňující přístup byl založen na objektivních a rozumných důvodech (legitimní cíl zákonodárce) a aby mezi tímto cílem a prostředky k jeho dosažení (právní výhody) existoval vztah přiměřenosti (viz např. rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ve věcech Abdulaziz, Cabales a Balkandali z r. 1985, § 72; Lithgow z r. 1986, § 177; Inze z r. 1987, § 41).

Vycházeno z uvedených hledisek ústavněprávního posuzování kategorie rovnosti, jelikož odlišování subjektů a práv v předmětné věci bylo ze strany zákonodárce založeno na objektivních a rozumných důvodech, nelze přisvědčit té námitce navrhovatelů, dle níž je rozpor napadených zákonných ustanovení s ústavním pořádkem spatřován v protiústavní nerovnosti mezi cenou náhradního pozemku a výši eventuální finanční náhrady.

VIII/g

Modifikace rationis decidendi: právní postavení postupníků

K interpretaci ustanovení § 11 odst. 2 zákona o půdě již v průběhu devadesátých let zaujala právní doktrína stanovisko (viz L. Kopáč, J. Švestka, Úvaha nad možností převodu restitučních nároků k zemědělským pozemkům, Právní rozhledy, 6, 1995, s. 224), dle kterého nároky podle zákona o půdě „jsou právem na plnění ze závazkového právního vztahu, který obecně upravuje občanský zákoník (§ 488 – § 852)“, a tudíž je „lze postoupit na základě § 524 obč. zák.; tomuto postoupení nebrání ze shora uvedených důvodů ustanovení § 525 odst. 1 obč. zák.“, přičemž „po postoupení nároku nabývá postupník nejen právo na splnění závazku povinnou osobou, ale i všechna práva, která měl postupitel v době postoupení (§ 524 odst. 2 obč. zák.). K těmto právům náleží i právo na volbu alternativního plnění, pokud tuto volbu již neuskutečnil postupitel.“ Konečně „právo na náhradní pozemek podle § 11 odst. 2 zákona o půdě nelze považovat za pohledávku, na kterou se vztahuje § 33a, neboť cit. ustanovení § 33a se týká pouze pohledávky, jejímž předmětem je poskytnutí přiměřené finanční náhrady. Nároky na vrácení restituovaného pozemku anebo vydání náhradních pozemků je však třeba považovat za pohledávky podle § 488 obč. zák.“.

Tato interpretace byla následně potvrzena novelou zákona č. 95/1999 Sb., provedenou zákonem č. 253/2001 Sb., jenž v čl. I bodě 5 stanovil: „V § 1 odst. 2 písmeno a) zní: ‚a) postup Pozemkového fondu při převodu zemědělských pozemků na oprávněné osoby, kterým vzniklo právo na jiný pozemek podle § 11 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen ‚zákon o půdě‘) a na fyzické nebo právnické osoby, na něž toto právo přešlo nebo bylo převedeno (dále jen ‚oprávněné osoby‘),‘.“ Uvedené zákonné ustanovení do celkové množiny označené legislativní zkratkou „oprávněné osoby“ tedy

řadí podmnožinu oprávněných osob podle § 11 odst. 2 zákona o půdě, dále podmnožinu jejich dědiců a konečně podmnožinu postupníků.

Důvodová zpráva pak k výkladu předmětného ustanovení konstatovala následující: „Úprava je potvrzením možnosti postupování nároků na jiné pozemky.“.

Základní otázkou, kterou nutno v této souvislosti zodpovědět, je otázka, dopadají-li derogační důvody vypovídající ve prospěch zrušení ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a ustanovení čl. VI zákona č. 253/2003 Sb. nejen na oprávněné osoby dle § 11 odst. 2 zákona o půdě, nýbrž i na postupníky. Jinými slovy řečeno, je-li důvodné protiústavnost kontextuálního deficitu zákonných lhůt zakotvených v uvedených ustanoveních, spočívající v absenci efektivního procesního prostředku k ochraně práva, vztáhnout jak na oprávněné osoby dle § 11 odst. 2 zákona o půdě, tak i postupníky, anebo tomu tak není.

Ustálená praxe obecných soudů ve srovnatelné souvislosti [a to při posuzování důvodů osvobození od daně z příjmů dle § 4 odst. 1 písm. g) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, v případě příjmů z prodeje vydaných nemovitostí] odlišuje práva původních restituentů a postupníků: „Od daně z příjmů fyzických osob nelze osvobodit příjmy z prodeje nemovitostí nabytých podle zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, pokud daňový subjekt tyto nemovitosti nabyt na základě sukcese restitučního nároku uskutečněné podle ustanovení občanského zákoníku – daňový subjekt se totiž nestal osobou oprávněnou podle ustanovení zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku.“ (rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. června 2003 sp. zn. 28 Ca 709/2002, rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 2. září 2003 sp. zn. 29 Ca 415/2001, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. října 2004 č. j. 5 Afs 29/2004-74). K důvodům tohoto odlišení pak Krajský soud v Ústí nad Labem v rozsudku ze dne 27. března 2003 sp. zn. 15 Ca 201/2001, uvádí: „Společným znakem příjmů osvobozených dle zákona o dani z příjmů je okolnost, že jsou osvobozeny příjmy, které ve skutečnosti nepředstavují zvětšení majetku daňového subjektu, protože se jedná o náhrady za v minulosti odebraný majetek, příjem dosažený prodejem vydaného majetku.“.

Uvedená judikatura obecných soudů, odlišující v naznačené souvislosti právní postavení původních restituentů a postupníků, byla následně potvrzena Ústavním soudem (usnesení sp. zn. I. ÚS 406/2000, sp. zn. IV. ÚS 439/04). Ústavní soud přitom zdůraznil, že dané odlišení je odůvodněno tím, že „z koncepce ust. § 4 odst. 1 písm. g) zákona o daních z příjmů vyplývá zřejmý úmysl zákonodárce přiznat osvobození od daně osobám dříve postiženým, jimž byl majetek navrácen, a nikoli osobám dalším; za nemovitosti vydávané podle zvláštního předpisu, tak jak má na mysli citované ustanovení, je nutno považovat nemovitosti vydávané oprávněným osobám na základě právních skutečností stanovených za účelem odstranění způsobených majetkových křivd, a nikoli nemovitosti vydané z jiného, již odvozeného titulu“ (sp. zn. IV. ÚS 439/04).

Smyslem a účelem právní konstrukce, dle níž nároky podle zákona o půdě jsou právem na plnění ze závazkového právního vztahu, který obecně upravuje občanský zákoník (§ 488 – 852), a tudíž je lze postoupit na základě § 524 obč. zák., bylo rozšířit vějíř alternativ uspokojení nároků restituentů. Nelze z ní ale dovodit závěr, dle něhož by účely zákona o půdě, jak jsou zakotveny v jeho preambuli, dopadaly i na postupníky. Platí proto i v této souvislosti stejná úvaha, jakou byly vedeny obecné soudy při posuzování důvodů osvobození od daně z příjmu dle § 4 odst. 1 písm. g) zákona o daních z příjmů. Pekuniární účely cese u postupníků jsou v daném případě odlišné od účelu vydání náhradního pozemku dle § 11 odst. 2 zákona o půdě původním restituentům. Při postoupení předmětných pohledávek si postupníci museli být vědomi nejen možných výhod, nýbrž i rizika takovéto cese s ohledem na způsob nabídky a přidělování náhradních pozemků Pozemkovým fondem, pročež na jejich straně při posuzování ústavnosti § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a čl. VI zákona č. 253/2003 Sb. nelze konstatovat rozpor uvedených zákonných ustanovení s ústavním principem ochrany oprávněné důvěry občana v právo, jenž je komponentem právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy), případně v rozhodovaném kontextu rozpor s principem legitimního očekávání při uplatňování majetkového práva plynoucího z čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

VIII/h

Formulace výroku derogačního nálezu

Ratio decidendi předmětného nálezu tudíž dopadá pouze na část z celkového okruhu osob, kterých se týkají ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a čl. VI zákona č. 253/2003 Sb., přičemž touto částí jsou oprávněné osoby podle § 11 odst. 2 zákona o půdě (tj. původní restituenti) a jejich dědicové, a nejsou jimi postupníci.

Zrušení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a čl. VI zákona č. 253/2003 Sb. v jejich úplnosti by přitom ale dopadalo i na osoby, pro které derogační důvody nevypovídají.

V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 24/94 (Sbírka rozhodnutí, svazek 3, nález č. 19; vyhlášen pod č. 80/1995 Sb.), jenž byl pak následován judikaturou v řízení o kontrole norem, Ústavní soud vymezil pojem zákonného ustanovení tak, že jím rozumí jakoukoli část textu právního předpisu s normativním obsahem, tedy výraz, obsahující jakékoli jazykové prostředky, jehož smyslem je vyjádření právní normy nebo některého z komponentů její skutkové podstaty (např. okruhu subjektů nebo situací), resp. právního následku (tj. právní povinnosti nebo sankce).

Ustanovení § 1 odst. 2 písm. a) zákona č. 95/1999 Sb., ve znění zákona č. 253/2003 Sb., zavedlo legislativní zkratku „oprávněné osoby“ jednak pro oprávněné osoby, kterým vzniklo právo na jiný pozemek podle § 11 odst. 2 zákona o půdě, a jednak pro fyzické nebo právnické osoby, na něž toto právo přešlo nebo bylo převedeno.

Ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a čl. VI zákona č. 253/2003 Sb. obsahuje tudíž implicitně vymezení množiny svých adresátů jednak podmnožinou oprávněných osob dle § 11 odst. 2 zákona o půdě a jejich dědiců, a jednak podmnožinou postupníků.

Ústavní soud v derogačních nálezech sp. zn. Pl. ÚS 34/04, sp. zn. Pl. ÚS 43/04 (vyhlášeny pod č. 355/2005 Sb. a pod č. 354/2005 Sb. a oba budou uveřejněny ve svazku 38 Sbírky rozhodnutí) ve srovnatelných případech zrušil určité zákonné ustanovení toliko pro přesně vymezenou podmnožinu z celkové množiny jeho adresátů, a to tu podmnožinu, pro niž vypovídaly derogační důvody.

Vycházeje z výše rozvedených důvodů, Ústavní soud pro rozpor s ústavním principem ochrany oprávněné důvěry občana v právo, jenž je komponentem právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy), jakož i pro rozpor s principem legitimního očekávání při uplatňování majetkového práva plynoucího z čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, ustanovení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a čl. VI zákona č. 253/2003 Sb., pokud se týkají oprávněných osob, kterým vzniklo právo na jiný pozemek podle § 11 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 183/1993 Sb., a jejich dědiců, zrušil.

Podle ustanovení § 58 odst. 1 zákona o Ústavním soudu jsou nálezy, kterými Ústavní soud rozhodl o návrhu na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu anebo jejich jednotlivých ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) a b) Ústavy, vykonatelné dnem jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů, pokud nerozhodne Ústavní soud jinak. V projednávaném případě Ústavní soud rozhodl, že nález nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení [obdobně tak učinil i ve věci sp. zn. Pl. ÚS 13/05 (nález byl vyhlášen pod č. 283/2005 Sb. a bude uveřejněn ve svazku 37 Sbírky rozhodnutí)], a to z důvodu dosažení ochrany ústavnosti v rozhodované věci.

Předseda Ústavního soudu:
JUDr. Rychetský v. r.

Vydává a tiskne: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, pošt. schr. 10, 149 01 Praha 415, telefon: 272 927 011, fax: 974 887 395 – **Redakce:** Ministerstvo vnitra, Nám. Hrdinů 1634/3, pošt. schr. 155/SB, 140 21 Praha 4, telefon: 974 817 287, fax: 974 816 871 – **Administrace:** písemné objednávky předplatného, změny adres a počtu odebíraných výtisků – MORAVIAPRESS, a. s., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, fax: 519 321 417, e-mail: sbirky@moraviapress.cz. Objednávky ve Slovenské republice přijímá a titul distribuuje Magnet-Press Slovakia, s. r. o., Teslova 12, 821 02 Bratislava, tel.: 00421 2 44 45 46 28, fax: 00421 2 44 45 46 27. **Roční předplatné** se stanovuje za dodávku kompletního ročníku včetně rejstříku a je od předplatitelů vybíráno formou záloh ve výši oznámené ve Sbírce zákonů. Závěrečné vyúčtování se provádí po dodání kompletního ročníku na základě počtu skutečně vydaných částek (první záloha na rok 2006 činí 3000,- Kč) – Vychází podle potřeby – **Distribuce:** MORAVIAPRESS, a. s., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, celoroční předplatné – 516 205 176, 519 305 176, 516 205 174, 519 205 174, objednávky jednotlivých částek (dobírky) – 516 205 207, 519 305 207, objednávky-knihkupci – 516 205 161, 519 305 161, faxové objednávky – 519 321 417, e-mail – sbirky@moraviapress.cz, zelená linka – 800 100 314. **Internetová prodejna:** www.sbirkyzakonu.cz – **Drobný prodej** – **Benešov:** Oldřich HAAGER, Masarykovo nám. 231; **Brno:** Ing. Jiří Hrazdil, Vranovská 16, SEVT, a. s., Česká 14; **Břeclav:** Prodejna tiskovin, 17. listopadu 410, tel.: 519 322 132, fax: 519 370 036; **České Budějovice:** SEVT, a. s., Česká 3, tel.: 387 432 244; **Hradec Králové:** TECHNOR, Wonkova 432; **Cheb:** EFREX, s. r. o., Karlova 31; **Chomutov:** DDD Knihkupectví – Antikvariát, Ruská 85; **Kadaň:** Kniharství – Příbíkova, J. Švermy 14; **Kladno:** eL VaN, Ke Stadionu 1953; **Klatovy:** Krameriovo knihkupectví, nám. Míru 169; **Liberec:** Podještědské knihkupectví, Moskevská 28; **Litoměřice:** Jaroslav Tvrdlík, Lidická 69, tel.: 416 732 135, fax: 416 734 875; **Most:** Knihkupectví „U Knihomila“, Ing. Romana Kopková, Moskevská 1999; **Olomouc:** ANAG, spol. s r. o., Denisova č. 2, Zdeněk Chumchal – Knihkupectví Tycho, Ostružnická 3, Knihkupectví SEVT, a. s., Ostružnická 10; **Ostrava:** LIBREX, Nádražní 14, Profesio, Hollarova 14, SEVT, a. s., Nádražní 29; **Otrokovice:** Ing. Kučeřík, Jungmannova 1165; **Pardubice:** LEJHANEK, s. r. o., třída Míru 65; **Plzeň:** TYPOS, a. s. Úslavská 2, EDICUM, Vojanova 45, Technické normy, Lábkova pav. č. 5, Vydavatelství a naklad. Aleš Čeněk, nám. Českých bratří 8; **Praha 1:** Dům učebnic a knih Černá Labuť, Na Poříčí 25, FIŠER-KLEMENTINUM, Karlova 1, LINDE Praha, a. s., Opletalova 35, NEO-LUXOR s. r. o., Václavské nám. 41; **Praha 2:** ANAG, spol. s r. o., nám. Míru 9 (Národní dům), SEVT a. s., Slezská 126/6; **Praha 4:** SEVT, a. s., Jiřihlavská 405; **Praha 5:** SEVT, a. s., E. Peškové 14; **Praha 6:** PPP – Staňková Isabela, Puškinovo nám. 17; **Praha 7:** MONITOR CZ, s. r. o., V háji 6, tel.: 272 735 797; **Praha 8:** JASIPA, Zenklova 60, Specializovaná prodejna Sbírky zákonů, Sokolovská 35, tel.: 224 813 548; **Praha 9:** Abonentní tiskový servis-Ing. Urban, Jablonecká 362, po-pá 7-12 hod., tel.: 286 888 382, e-mail: tiskovy.servis@abonent.cz; **Praha 10:** BMSS START, s. r. o., Vinohradská 190; **Prerov:** Odborné knihkupectví, Bartošova 9, Jana Honková – YAHO – i – centrum, Komenského 38; **Sokolov:** KAMA, Kalousek Milan, K. H. Borovského 22, tel.: 352 303 402; **Šumperk:** Knihkupectví D & G, Hlavní tř. 23; **Tábor:** Milada Šimonová – EMU, Budějovická 928; **Teplice:** Knihkupectví L & N, Masarykova 15; **Trutnov:** Galerie ALFA, Bulharská 58; **Ústí nad Labem:** Severočeská distribuční, s. r. o., Havířská 327, tel.: 475 259 032, fax: 475 259 029, Kartoony, s. r. o., Solvayova 1597/3, Vazby a doplňování Sbírek zákonů včetně dopravy zdarma, tel.+fax: 475 501 773, www.kartoon.cz, e-mail: kartoon@kartoon.cz; **Zábřeh:** Mgr. Ivana Patková, Žižkova 45; **Žatec:** Prodejna U Pivovaru, Žižkovo nám. 76, Jindřich Procházka, Bezděkov 89 – Vazby Sbírek, tel.: 415 712 904. **Distribuční podmínky předplatného:** jednotlivé částky jsou expedovány neprodleně po dodání z tiskárny. Objednávky nového předplatného jsou vyřizovány do 15 dnů a pravidelné dodávky jsou zahajovány od nejbližší částky po ověření úhrady předplatného nebo jeho zálohy. Částky vyšlé v době od zaevidování předplatného do jeho úhrady jsou doposílány jednorázově. Změny adres a počtu odebíraných výtisků jsou prováděny do 15 dnů. **Reklamacce:** informace na tel. číslech 516 205 207, 519 305 207. V písemném styku vždy uvádějte IČO (právnícká osoba), rodné číslo (fyzická osoba). **Podávání novinových zásilek** povoleno Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Jižní Morava Ředitelství v Brně č. j. P/2-4463/95 ze dne 8. 11. 1995.